

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΣΧΟΛΗ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Περιβαλλοντική εκπαίδευση με βάση την τέχνη στο νηπιαγωγείο: Σχεδιασμός
δραστηριοτήτων και πλαισίου αξιολόγησης.**

**Art based environmental education in preschool education: Teaching activities
and an evaluation framework.**

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΤΟΛΚΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ

ΑΕΜ: 4067

ΕΠΟΠΤΗΣ: ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ΠΗΝΕΛΟΠΗ

Β' ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΤΗΣ: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΤΑΜΟΥΤΣΕΛΗΣ

ΦΛΩΡΙΝΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2023

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία μελετά πως θα μπορούσαμε να ευαισθητοποιήσουμε τα παιδιά σε θέματα περιβάλλοντος με δραστηριότητες που έχουν ως βάση τις τέχνες. Έχει αποδειχθεί η ενασχόληση των παιδιών με καλλιτεχνικές δραστηριότητες έχει πολλαπλά οφέλη στην ψυχοσύνθεση των παιδιών, για αυτόν τον λόγο θεωρείται ωφέλιμο να προσπαθήσουμε να εμπλέξουμε τα παιδιά σε τέτοιες. Μέσα από τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες που έχουν ως θέμα την περιβαλλοντική εκπαίδευση, συνδυάζοντας μάθηση και παιχνίδι, θα εμπλακούν σε ομαδικές δραστηριότητες και θα γνωρίσουν το περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν, ενισχύοντας την δημιουργικότητα τους μέσα από τις δραστηριότητες. Στο τέλος, της έρευνας πραγματοποιείται αξιολόγηση των καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, με την χρήση ερωτηματολογίου, το οποίο δόθηκε σε τέσσερις φοιτητές του τμήματος νηπιαγωγών. Με την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων, δημιουργούνται συμπεράσματα για την περιβαλλοντική εκπαίδευση με βάση την τέχνη στο νηπιαγωγείο

Λέξεις κλειδιά: Περιβαλλοντική εκπαίδευση, τέχνες, ομαδικές δραστηριότητες, δημιουργικότητα.

ABSTRACT

This senior thesis studies how we could raise children's awareness of environmental issues through arts-based activities. It has been proven that engaging children in artistic activities has multiple benefits on children's psyche, therefore it is considered beneficial to try to involve children in such activities. Through artistic activities that have environmental education as their theme, combining learning and play, they will be involved in group activities and learn about the environment in which they live, enhancing their creativity through the activities. At the end of the research, an evaluation of the artistic activities is carried out using a questionnaire, which was given to four students of the kindergarten teachers' department. By evaluating the activities, conclusions are drawn for environmental education based on art in kindergarten.

Key words: Environmental education, arts, group activities, creativity.

Πίνακας Περιεχομένων

Εισαγωγή	6
A΄ ΜΕΡΟΣ	
Κεφάλαιο 1. Περιβαλλοντική εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο	
1.1 Η έννοια και οι αρχές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	9
1.2 Οι στόχοι της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	11
1.3 Αρχές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης	13
1.4 Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στον 21 ^ο αιώνα	14
1.5 Η περιβαλλοντική εκπαίδευση και προσχολική αγωγή	15
1.6 Κεφάλαιο 2. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση με βάση την τέχνη	
2.1 Η αξία της τέχνης για την εκπαίδευση	18
2.2 Τέχνη και προσχολική αγωγή	20
2.3 Οφέλη από την αξιοποίηση της τέχνης στην προσχολική αγωγή ...	22
2.4 Περιβαλλοντική εκπαίδευση με βάση την τέχνη	24
B΄ ΜΕΡΟΣ	
Κεφάλαιο 1^ο	
Εισαγωγή	28
Κεφάλαιο 2^ο	
Μεθοδολογία	30
Μέθοδος αξιολόγησης των δραστηριοτήτων	30
Κεφάλαιο 3^ο	
Προτεινόμενες δραστηριότητες	32
Ιδέες των νηπίων πριν τις δραστηριότητες	33
Γενικοί στόχοι	33
Διάρκεια προγράμματος	34
Σχεδιασμός Δραστηριοτήτων	35
1 ^η Δραστηριότητα	35
2 ^η Δραστηριότητα	36
3 ^η Δραστηριότητα	37
4 ^η Δραστηριότητα	38

5 ^η Δραστηριότητα	40
6 ^η Δραστηριότητα	41
7 ^η Δραστηριότητα	43
8 ^η Δραστηριότητα	44
9 ^η Δραστηριότητα	45
10 ^η Δραστηριότητα	46
Πιθανές γνώσεις και δεξιότητες των νηπίων μετά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων	48
Κεφάλαιο 4^ο	
Αποτελέσματα- αξιολόγηση των δραστηριοτήτων	49
Συμπεράσματα- Προτάσεις	62
Βιβλιογραφία	64
Παραρτήματα/ Ερωτηματολόγιο	71

Εισαγωγή

Η προσχολική εκπαίδευση είναι μια κρίσιμη πτυχή της ανάπτυξης του παιδιού, ενώ ένα από τα πρώτα περιβάλλοντα που εξερευνά το παιδί είναι το φυσικό περιβάλλον. Η προσχολική εκπαίδευση συνιστά την επίσημη εκπαίδευση των μικρών παιδιών από τη γέννηση μέχρι την εγγραφή τους στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με τους Bertram και Pascal (2016), αυτή η περίοδος ορίζεται σύμφωνα με το σύστημα Διεθνούς Τυποποιημένης Ταξινόμησης της Εκπαίδευσης (ISCED) της UNESCO ως ISCED Επίπεδο 0 (UNESCO Institute for Statistics, 2012). Το επίπεδο ISCED 0 μπορεί να κατηγοριοποιηθεί περαιτέρω σε δύο προγράμματα εκπαίδευσης προσχολικής ανάπτυξης (ISCED Level 0.1) και πρόγραμμα προσχολικής εκπαίδευσης (ISCED Level 0.2). Τα προγράμματα αυτού του επιπέδου είναι κατάλληλα διαμορφωμένα για μικρότερα παιδιά από τη γέννηση έως την ηλικία των τριών ετών και φτάνουν έως και την έναρξη της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (ISCED Level 1, Bertram & Pascal 2016).

Ο OECD (2013) έχει ασχοληθεί με την διαμόρφωση του προγράμματος σπουδών της προσχολικής εκπαίδευσης, καθώς και τις μεθοδολογικές προσεγγίσεις που ακολουθούνται σε αυτό, περιγράφοντας το πρόγραμμα σπουδών ως τη γνώση, το περιεχόμενο και τις μεθόδους που ενθαρρύνουν τη μάθηση και την ανάπτυξη των παιδιών θέτοντας ερωτήσεις όπως «Τι να διδάξουμε;» και «Πώς να το διδάξουμε;» (Bertram & Pascal, 2016). Τα προγράμματα σπουδών καθορίζονται από διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων των αξιών, των προτύπων, των συμπερασμάτων της μελέτης, των προσδοκιών της κοινότητας, του πολιτισμού και της γλώσσας της κοινωνίας. Παρόλο που αυτοί οι παράγοντες είναι διαφορετικοί σε κάθε χώρα, πολιτεία, περιοχή, ακόμη και πρόγραμμα, παγκοσμίως κυριαρχεί η πεποίθηση ότι τα υψηλής ποιότητας προγράμματα σπουδών της προσχολικής αγωγής παρέχουν πρακτική υποστήριξη στην ανάπτυξη, καθώς και γνωστικές προκλήσεις που οδηγούν στην κατάκτηση των επιθυμητών αποτελεσμάτων (OECD, 2006).

Ο Heckman (2012) επισημαίνει ότι ορισμένες από τις σημαντικές δεξιότητες ζωής, όπως η υπευθυνότητα, η αποφασιστικότητα, τα κίνητρα, οι κοινωνικές δεξιότητες, η αυτορρύθμιση, η διαχείριση θυμού, η αυτοεκτίμηση και η ικανοποίηση θα πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο ενός προγράμματος σπουδών της προσχολικής αγωγής. Μια μελέτη από τον τομέα της νευροεπιστήμης (Diamond & Ling, 2016) ανέδειξε αυτή την προσέγγιση στο πρόγραμμα σπουδών προσχολικής αγωγής, καθώς

ταξινόμησε ένα εύρος εκτελεστικών λειτουργιών που είναι απαραίτητο να καλλιεργηθούν για να επιτευχθούν τα προσδοκώμενα εκπαιδευτικά αποτελέσματα. Αυτές οι βασικές λειτουργίες φαίνεται να συνδέονται κυρίως με τη μακροπρόθεσμη επίτευξη και είναι απαραίτητες για να αναπτυχθούν τα παιδιά, μειώνοντας παράλληλα το χάσμα απόδοσης. Αυτές οι βασικές λειτουργίες περιλαμβάνουν (α) τη γνωστική ευελιξία, που βοηθά ώστε το παιδί να μπορεί να αλλάξει την οπτική γωνία από την οποία αντιλαμβάνεται τα πράγματα, (β) τον ανασταλτικό έλεγχο, που του δίνει τη δυνατότητα να διατηρεί τη συγκέντρωσή του και να αγνοεί τους περισπασμούς του περιβάλλοντος και (γ) την εργαζόμενη μνήμη που βοηθά το παιδί να διατηρεί πληροφορίες, να κατανοεί τις τρέχουσες εξελίξεις, να συσχετίζει γεγονότα, ιδέες και μαθησιακά αντικείμενα, να κατανοεί τις σχέσεις αιτίου και αιτιατού και να ανακαλεί ποικίλες εντολές ακολουθώντας την απαραίτητη σειρά των πραγμάτων (Diamond & Ling, 2016).

Παράλληλα, στη σύγχρονη εποχή, οι περιβαλλοντικές συνθήκες σε όλο τον κόσμο συνεχίζουν να επιδεινώνονται με ανησυχητικό ρυθμό λόγω ενός πολύπλοκου πλέγματος κοινωνικο-οικολογικών προκλήσεων, συμπεριλαμβανομένων, ενδεικτικά, της κλιματικής αλλαγής, της ρύπανσης του αέρα και των υδάτων, της οξίνισης των ωκεανών, της υποβάθμισης της γης και της απώλειας βιοποικιλότητας (Barnosky & Hadly, 2016). Οι επιστήμονες που επικεντρώθηκαν σε αυτές τις φθίνουσες πλανητικές συνθήκες τονίζουν τη σημασία των υγιών, λειτουργικών και ανθεκτικών οικοσυστημάτων ως απαραίτητων για όλα τα ζωντανά όντα, συμπεριλαμβανομένων των ανθρώπων (UN Environment, 2019). Πολλοί σημειώνουν, μάλιστα, ότι η προστασία και η αποκατάσταση του παγκόσμιου περιβάλλοντος θα απαιτήσει μεταμορφωτικές αλλαγές στην ανθρώπινη παραγωγή και στις συμπεριφορές που σχετίζονται με την κατανάλωση, αντανακλώντας τις ατομικές επιλογές καθώς και τη μεγαλύτερη κλίμακα, πολιτισμικά διαμεσολαβημένη συλλογική δράση (Mastrángelo et al., 2019· UN Environment, 2019). Σε αυτό το πλαίσιο, ο ρόλος της εκπαίδευσης δεν μπορεί να είναι παρά αναμφισβήτητα ουσιαστικός, αφού μέσω αυτής είναι δυνατό να καλλιεργηθούν, με τους κατάλληλους τρόπους, οι στάσεις και οι δεξιότητες που απαιτείται να έχει ο σύγχρονος άνθρωπος για να είναι σε θέση να συμβάλει στην προστασία του περιβάλλοντος και την αναστροφή των δυσμενών συνεπειών της περιβαλλοντικής κρίσης.

Το φυσικό περιβάλλον είναι ένα ισχυρό εργαλείο για την υποβοήθηση της γνωστικής και γλωσσικής ανάπτυξης και σχετίζεται άμεσα με την περιβαλλοντική εκπαίδευση, που βρίσκεται στο επίκεντρο της παρούσας εργασίας. Οι Dewey (1938) και Kolb (1984) τόνισαν τη σημασία της εκπαίδευσης στο φυσικό περιβάλλον, αλλά και της πρακτικής και της βιωματικής μάθησης. Η βασική ιδέα των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης κινείται γύρω από την παραδοχή ότι ο κόσμος και οι άνθρωποι αποτελούν μέρος ενός μακροσυστήματος, η λειτουργία του οποίου εξαρτάται από τη σχέση ανθρώπου και φύσης. Ο πρωταρχικός στόχος των προγραμμάτων αυτών είναι να παρουσιαστεί μέσω αυτών η πολιτική, κοινωνική, οικολογική και οικονομική αλληλεξάρτηση των διάφορων στοιχείων της κοινωνίας και του περιβάλλοντος και ο τρόπος με τον οποίο μια οπισθοδρόμηση προς το περιβάλλον και τη φύση σε ένα μέρος του κόσμου θα μπορούσε να έχει δραστικές συνέπειες και σε άλλα μέρη. Με αυτόν τον τρόπο, η περιβαλλοντική εκπαίδευση στοχεύει στην ανάπτυξη ενός αισθήματος ευθύνης απέναντι στις διάφορες πτυχές της φύσης και του περιβάλλοντος για την ανάληψη συλλογικών δράσεων που αποσκοπούν στη διατήρηση και την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος. Ένας άλλος στόχος είναι να ευαισθητοποιηθούν ήδη από μικρή ηλικία οι νέοι πολίτες σε ζητήματα που άπτονται της περίπλοκης φύσης του περιβάλλοντος, της εξάρτησής τους από αυτό και των συνεπειών που θα υπάρχουν εάν δεν δεσμευτούν απέναντι στην ανάγκη της προστασίας του.

Η παρούσα εργασία έχει ως στόχο να εστιάσει στη διαδικασία της διδασκαλίας της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στο νηπιαγωγείο ακολουθώντας πρακτικές διδασκαλίας με βάση την τέχνη και τον σχεδιασμό δραστηριοτήτων με πλαίσιο αξιολόγησης και την πραγματοποίηση μιας μικρής εμπειρικής έρευνας αξιολόγησης από ομότιμους/-ες. Οι επιμέρους στόχοι της εργασίας είναι οι ακόλουθοι:

1. Να εξετάσει τον ρόλο και την αξία της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα πλαίσια των κοινωνιών του 21^{ου} αιώνα βιβλιογραφικά
2. Να διερευνήσει την αναγκαιότητα ύπαρξης περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στην προσχολική αγωγή βιβλιογραφικά
3. Να καταγράψει τον ρόλο της εκπαίδευσης με βάση την τέχνη στην προσχολική αγωγή βιβλιογραφικά

4. Να παρουσιάσει τον τρόπο με τον οποίο η διδασκαλία με βάση την τέχνη μπορεί να αξιοποιηθεί στα πλαίσια της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.
5. Να καταγραφεί η άποψη των ομότιμων για τον διδακτικό σχεδιασμό ώστε να προκύψουν τυχόν διορθώσεις.

Κεφάλαιο 1. Περιβαλλοντική εκπαίδευση στο νηπιαγωγείο

1.1. Η έννοια και οι αρχές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση αντιπροσωπεύει «μια προσέγγιση, μια φιλοσοφία, ένα εργαλείο και ένα επάγγελμα» (Monroe, Andrews, & Biedenweg, 2008, σ. 205), με στόχο τη δημιουργία ενός περιβαλλοντικά εγγράμματος πολίτη, που διαθέτει τις γνώσεις και τις δεξιότητες, αλλά και τις στάσεις που απαιτείται να έχει για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στο πεδίο της βιωσιμότητας του περιβάλλοντος και των πόρων (UNESCO, 1978· Wheaton, Kannan, & Ardoin, 2018). Μέσω της ανάπτυξης στάσεων, αξιών, γνώσεων, διαθέσεων και δεξιοτήτων για την ανάληψη δράσεων υπέρ του περιβάλλοντος, η περιβαλλοντική εκπαίδευση προωθεί τη δέσμευση για την ενίσχυση της βιωσιμότητας των αλληλεπιδράσεων ανθρώπου-φύσης με την πάροδο του χρόνου (Mastrángelo et al., 2019· Monroe, 2003· UNESCO, 19).

Με βάση τον ορισμό που έχει δοθεί από την UNESCO (2012), η περιβαλλοντική εκπαίδευση ορίζεται ως «μία διαδικασία κατά την οποία τόσο οι κοινωνικές ομάδες όσο και τα άτομα είναι σε θέση να συνειδητοποιήσουν τις γνώσεις και τις αξίες για το περιβάλλον τους με πρωταρχικό στόχο την επίλυση μελλοντικών προβλημάτων που ίσως δημιουργηθούν». Η διαδικασία αυτή οδηγεί σε βελτίωση των στάσεων και των αντιλήψεων των ατόμων σε σχέση με το περιβάλλον και τα προβλήματά του, καθώς και της δυνατότητάς τους να διερευνούν και να κατανοούν τις διάφορες προεκτάσεις τους (Κουσούλας, 2000). Με αυτόν τον τρόπο, η περιβαλλοντική εκπαίδευση αναπτύσσεται σε ένα πολυεπιστημονικό πλαίσιο που συνίσταται από πλήθος επιστημονικών και γνωστικών αντικειμένων, όπως τα μαθηματικά, η βιολογία, η φυσική, η γεωλογία, η γεωγραφία και άλλα (UNESCO, 2014).

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι απαραίτητη και απολύτως χρήσιμο να υπάρχει καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής, από τη βρεφική ηλικία έως την τρίτη ηλικία, σε επίσημους και μη επίσημους χώρους (Leal Filho, Mifsud, & Pace, 2018· UNESCO, 1978). Η δια βίου δέσμευση είναι, σε κάθε περίπτωση, ιδιαίτερα σημαντική καθώς οι επιστημονικές και κοινωνικές συνθήκες γύρω από περιβαλλοντικά ζητήματα και θέματα βιωσιμότητας αλλάζουν διαρκώς, απαιτώντας συνεχή κριτική σκέψη, δέσμευση και λήψη αποφάσεων όχι μόνο σε ατομικό επίπεδο, αλλά και σε κοινοτικά περιβάλλοντα.

Γενικώς, η περιβαλλοντική εκπαίδευση συνιστά μία διαδικασία δυναμική που οδηγεί στην διαμόρφωση γνώσεων και αντιλήψεων, αλλά και κατανόησης σχετικά με το περιβάλλον, τους κινδύνους που το απειλούν και τους τρόπους με τους οποίους είναι δυνατό οι κίνδυνοι αυτοί να ελαχιστοποιηθούν ή, εάν αυτό είναι εφικτό, να εξαλειφθούν. Η αλληλεπίδραση των ατόμων με το περιβάλλον οδηγεί στην ευαισθητοποίηση και την ενεργοποίηση των πολιτών, καθώς και τη συλλογική τους οργάνωση προς όφελος του περιβάλλοντος (Καΐλα και συν., 2005). Έτσι, είναι δυνατή η προαγωγή της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, που είναι άμεσα συνδεδεμένη με πλήθος διαφορετικών πτυχών και προκλήσεων που αφορούν το περιβάλλον στον 21^ο αιώνα (Παπανικολάου, 2012). Επιπλέον, η περιβαλλοντική εκπαίδευση, εκτός από την αντιμετώπιση των κινδύνων που σχετίζονται με το περιβάλλον και τα ζητήματα της οικολογίας, έχει ως απώτερο σκοπό τη μετατροπή της περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης σε βίωμα, καθώς οι μαθητές και αυριανοί πολίτες των κοινωνιών του 21^{ου} αιώνα έρχονται σε επαφή με το περιβάλλον και τη φύση, γνωρίζουν τις ανάγκες τους και τα προβλήματα που σχετίζονται με την ανθρώπινη δραστηριότητα και αντιλαμβάνονται τον ρόλο τους απέναντι στο περιβάλλον και την προστασία του (Καΐλα, και συν, 2005).

Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση ως αντικείμενο χαρακτηρίζεται από διεπιστημονικότητα και διαθεματικότητα, στοιχεία που διέπουν τον χαρακτήρα της. Μέσω αυτής συνδέονται διαφορετικά γνωστικά αντικείμενα και προσελκύεται το ενδιαφέρον των μαθητών σε ό,τι αφορά τη φύση, το κλίμα, το νερό, την ενέργεια και άλλα ζητήματα που σχετίζονται με το περιβάλλον. Εξάλλου, η μελέτη του περιβάλλοντος είναι συστημική και διαδραστική, ενώ εξελίσσεται διαρκώς και διαμορφώνεται υπό την επίδραση διαφορετικών συνιστωσών, που επηρεάζουν, καθεμία από την πλευρά της, τη δομή του (Φλογαΐτη, 2006).

Γενικά, γίνεται κατανοητό ότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση δίνει την ευκαιρία στα άτομα να εξερευνήσουν τα περιβαλλοντικά ζητήματα, να συμμετέχουν στην επίλυση προβλημάτων και να αναλαμβάνουν δράση για τη βελτίωση του περιβάλλοντος. Οι άνθρωποι έρχονται σε άμεση επαφή με τη βιοποικιλότητα και η καλύτερη κατανόηση της σημασίας της έννοιας αυτής, καθώς και του τι απειλεί την ποικιλομορφία των βιολογικών πόρων είναι απαραίτητη για να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση και η συνείδηση του κοινού και να ενισχύσει την εμπλοκή των πολιτών σε τοπικά ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον και τα ζητήματα που σχετίζονται με αυτό (El Alami & Chait, 2020· Sousa et al., 2016).

Μελέτες έχουν καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η εφαρμογή της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης μπορεί να αυξήσει τη γνώση γύρω από το συγκεκριμένο θέμα και να οδηγήσει σε αλλαγή της στάσης των ανθρώπων απέναντι στη φύση και το περιβάλλον (Sousa et al., 2016). Η γνώση των ανθρώπων για το περιβάλλον μπορεί να επηρεάσει τις αντιλήψεις τους σε σχέση με αυτό και να καθοδηγήσει τις καθημερινές πρακτικές τους. Η εκπαίδευση θεωρείται ιδιαίτερα κρίσιμη για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης και τη βελτίωση της στάσης και της συμπεριφοράς των ανθρώπων απέναντι σε ζητήματα ανάπτυξης και περιβάλλοντος (Franzolin et al., 2021· Sousa et al., 2016). Παρόλο που θεωρείται συχνά ότι πρόκειται για ένα σύγχρονο πρόβλημα, στην πραγματικότητα, ζητήματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης έχουν αναδειχθεί ήδη από τον 19ο αιώνα, συμπεριλαμβανομένης της αντιμετώπισης θεμάτων που περιλαμβάνουν τη διατήρηση της φύσης, τις αλλαγές συμπεριφοράς και την καταπολέμηση της ρύπανσης, μεταξύ άλλων (Duan et al., 2022· Franzolin et al., 2021).

1.2. Οι στόχοι της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Ακολουθούν οι στόχοι της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης όπως επισημαίνονται από την UNESCO (1976):

Επίγνωση

Η επίγνωση είναι το κλειδί για την κατανόηση. Αν δεν γίνει αντιληπτό και κατανοητό το πρόβλημα, τότε δεν είναι δυνατή και η επίλυσή του. Ως εκ τούτου, ο πρώτος στόχος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι να ευαισθητοποιήσει τα άτομα για το

θέμα και να τα βοηθήσει να κατανοήσουν τους λόγους που κρύβονται πίσω από την υποβάθμιση του περιβάλλοντος.

Γνώση

Μετά την επίγνωση έρχεται η γνώση. Ο στόχος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σε αυτό το πλαίσιο, είναι να ενθαρρύνει τα άτομα να αναζητήσουν γνώσεις για το περιβάλλον και όλα τα επιμέρους στοιχεία του.

Στάση

Η γνώση δεν θα είναι αποτελεσματική εάν οι άνθρωποι δεν έχουν αναπτύξει και υιοθετήσει τη στάση που τους ωθεί να λάβουν μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος. Ως εκ τούτου, ένας άλλος στόχος της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι να αναπτύξει το αίσθημα ευθύνης και την προοπτική που είναι απαραίτητη για να γίνουν οι κατάλληλες ενέργειες προς το περιβάλλον και την προστασία του.

Δεξιότητες

Εκτός από τη στάση, είναι απαραίτητο το άτομο να αναπτύξει, επίσης, το σύνολο δεξιοτήτων που απαιτούνται ώστε να προχωρήσει στα απαραίτητα για την προστασία του περιβάλλοντος. Ο στόχος είναι να αναπτυχθούν κρίσιμες δεξιότητες για την επίλυση ζητημάτων που σχετίζονται με το περιβάλλον.

Ανάπτυξη ικανοτήτων

Ο στόχος, σε αυτό το πεδίο, είναι να ενισχυθούν τα άτομα ώστε να αναπτύξουν την ικανότητα να αξιολογούν με ακρίβεια τα περιβαλλοντικά μέτρα και τον αντίκτυπό τους. Επίσης, με αυτόν τον τρόπο είναι δυνατό να αναπτυχθεί η ικανότητα εξαγωγής ακριβών και αμερόληπτων συμπερασμάτων για τα ζητήματα που αφορούν το περιβάλλον και την προστασία του.

Συμμετοχή

Ο τελευταίος στόχος είναι να ενθαρρύνει τους ανθρώπους να συμμετέχουν σε δραστηριότητες απαραίτητες για την προστασία του περιβάλλοντος. Επιπλέον, στόχος είναι να προστεθούν όλο και περισσότεροι άνθρωποι σε όλα τα επίπεδα της διαδικασίας λήψης αποφάσεων με στόχο την επίλυση περιβαλλοντικών ζητημάτων.

1.3. Αρχές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης

Αντίστοιχα, οι αρχές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, σύμφωνα με το ίδιο κείμενο της UNESCO (1976), είναι οι εξής:

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση πρέπει να είναι υποχρεωτική και συνεχής:

Η αρχή δίνει έμφαση στην πορεία και την εξέλιξη της εκπαίδευσης από τα πρώτα της βήματα, στο επίπεδο της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης έως την τριτοβάθμια ή το μεταπτυχιακό επίπεδο.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση θα πρέπει να περιλαμβάνει όλες τις πτυχές του περιβάλλοντος στο σύνολο:

Η επίγνωση του περιβάλλοντος σε όλες του τις πτυχές είναι απαραίτητη για τη λήψη μιας πιο ενημερωμένης απόφασης για την προστασία του. Η αρχή της ολότητας δίνει έμφαση στη συμπερίληψη τόσο των φυσικών όσο και των τεχνητών, οικονομικών και ιστορικών πτυχών του περιβάλλοντος.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση πρέπει να είναι διεπιστημονική:

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση θα πρέπει να έχει ένα ευρύτερο πλαίσιο που να διερευνά τις συνδέσεις των ειδών, του πλανήτη και της φύσης στο σύνολό της. Θα πρέπει να αντιμετωπίσει την αλληλεξάρτηση όλων των κατοίκων της Γης, έτσι ώστε να εκτιμήσουν πραγματικά την αξία και τη σημασία του περιβάλλοντος.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση πρέπει να επικεντρωθεί στην πολυπλοκότητα του ζητήματος:

Η αρχή της πολυπλοκότητας της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης αντιμετωπίζει την πολυπλοκότητα των περιβαλλοντικών προβλημάτων. Ο στόχος είναι να ευαισθητοποιηθούν οι άνθρωποι για την περίπλοκη φύση των περιβαλλοντικών θεμάτων και επομένως να αναπτυχθεί κριτική σκέψη για την αντιμετώπιση αυτών των ζητημάτων.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση πρέπει να περιλαμβάνει μια ιστορική προοπτική:

Είναι σημαντικό για τον άνθρωπο στις σύγχρονες κοινωνίες να κατανοήσει τον αντίκτυπο της δραστηριότητάς του στο περιβάλλον. Η προσθήκη μιας ιστορικής προοπτικής στην περιβαλλοντική εκπαίδευση επιτρέπει να γίνει η σύνδεση του

παρελθόντος με το παρόν και να εξαχθούν ακριβή συμπεράσματα σε σχέση με τις καταστροφικές επιπτώσεις των σημερινών κοινωνικών αλλαγών στο περιβάλλον.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση πρέπει να είναι πρακτική και να επιλύει προβλήματα:

Η πρακτικότητα της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι απαραίτητη έτσι ώστε να επιτευχθεί ο στόχος ενός καθαρότερου, πιο πράσινου και ασφαλούς περιβάλλοντος. Η αρχή της πρακτικότητας υπαγορεύει ότι η περιβαλλοντική εκπαίδευση πρέπει να περιλαμβάνει πρακτικές προσεγγίσεις επίλυσης προβλημάτων και πρακτική εμπειρία και δραστηριότητες.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση θα πρέπει να διδάσκει για την περιφερειακή καθώς και τη διεθνή συνεργασία:

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση θα πρέπει να επικεντρωθεί στη σημασία της περιφερειακής και διεθνούς συνεργασίας για την καταπολέμηση περιβαλλοντικών ζητημάτων. Πρέπει να καταστεί μέσω αυτής σαφές ότι χωρίς συνεργασία, ο πραγματικός στόχος της προστασίας του περιβάλλοντος και της ευημερίας δεν μπορεί να επιτευχθεί.

Η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση πρέπει να περιλαμβάνει το θέμα της περιβαλλοντικής ευαισθησίας:

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση πρέπει να κάνει σαφές στους μαθητές πόσο ευαίσθητο και κρίσιμο είναι το συγκεκριμένο θέμα. Θα πρέπει να εμφυσήσει την αίσθηση ότι όλοι πλήττονται από οικολογικά προβλήματα. Ως εκ τούτου, μια προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση του ζητήματος.

1.4. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση στον 21^ο αιώνα

Συνολικά, η περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι απαραίτητο συστατικό του εκπαιδευτικού συστήματος που βοηθά ώστε να κατανοήσουν οι μαθητές την αναγκαιότητα μιας υγιούς φύσης και ενός καθαρότερου περιβάλλοντος. Κατά τις πρώτες δεκαετίες του 21^{ου} αιώνα, όταν τα εδάφη μας γίνονται άγονα, το νερό είναι τοξικό και ο αέρας δηλητηριώδης, οι κατευθυντήριες αρχές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης έχουν πιο κρίσιμο ρόλο καθώς στόχος είναι να ευαισθητοποιήσουν τους

ανθρώπους, ήδη από μικρή ηλικία, για το πώς είναι ορθό να δράσουν απέναντι σε σοβαρές περιβαλλοντικές ανησυχίες και με ποιους τρόπους μπορούν να μετριάσουν, καθένας από την πλευρά του και στον βαθμό του δυνατού, τις δυσμενείς επιπτώσεις της περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

Αναμφισβήτητα, μόνο μέσα από τη γνώση μπορεί να έλθει η κατανόηση του προβλήματος. Οι στόχοι και οι αρχές της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης είναι σαφείς - μεταδίδουν γνώσεις, αναπτύσσουν νοοτροπία, δεξιότητες και αίσθημα ευθύνης που επιτρέπουν στα άτομα να προχωρήσουν στις απαραίτητες ενέργειες για τη διατήρηση και την προστασία της φύσης και όλων των συστατικών της. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση λαμβάνει υπόψη την κρισιμότητα των οικολογικών θεμάτων. Στοχεύει στην ανάπτυξη της ικανότητας που είναι απαραίτητη για υπεύθυνη συμπεριφορά προς το περιβάλλον από τις πρώτες μέρες της ζωής ενός ατόμου και είναι απολύτως απαραίτητη σε μία εποχή κατά την οποία η υποβάθμιση του περιβάλλοντος και οι επιπτώσεις της βρίσκονται σε θέση προτεραιότητας στην ατζέντα των συζητήσεων για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες κοινωνίες.

Στη διάρκεια των τελευταίων ετών, και με βάση τις τρέχουσες εξελίξεις, η UNESCO (Leicht et al., 2018) πλέον κάνει λόγο για την Εκπαίδευση για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη (ΕΑΑ), η οποία δίνει τη δυνατότητα στους μαθητές να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να προχωρούν σε υπεύθυνες ενέργειες για την περιβαλλοντική ακεραιότητα, την οικονομική βιωσιμότητα και μια δίκαιη κοινωνία, για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές, με σεβασμό στην πολιτιστική πολυμορφία. Η εκπαίδευση αυτή προωθεί την ολιστική και μεταμορφωτική εκπαίδευση. Αυτός ο τύπος εκπαίδευσης αντιμετωπίζει το περιεχόμενο και τα μαθησιακά αποτελέσματα, την καινοτόμο παιδαγωγική και τη «μάθηση μέσω της πράξης» και χρησιμοποιεί μια ολιστική προσέγγιση για να δεσμεύσει τις κοινότητες στην επίτευξη βιώσιμης αλλαγής.

1.5. Περιβαλλοντική εκπαίδευση και προσχολική αγωγή

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση έχει δια βίου αντίκτυπο (Gough, Walker, & Scott, 2001· Otto & Kaiser, 2014· Wals & Benavot, 2017). Ωστόσο, οι ερευνητές και οι επαγγελματίες της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης αναγνωρίζουν την πρώιμη παιδική ηλικία, που ορίζεται ως ηλικία γέννησης έως οκτώ (Copple & Bredekamp, 2009), ως

μια ιδιαίτερα κρίσιμη στιγμή για την ανάπτυξη περιβαλλοντικής εκπαίδευσης (North American Association for Environmental Education, 2016). Πολυάριθμες μελέτες έχουν συσχετίσει τις θετικές εμπειρίες της παιδικής ηλικίας στη φύση με την γέννηση της περιβαλλοντικής ανησυχίας των ενηλίκων και τη συμμετοχή σε περιβαλλοντικές συμπεριφορές (Cagle, 2018). Οι ερευνητές έχουν, επίσης, διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο η περιβαλλοντική συμπεριφορά ευρύτερα (Evans, Otto, & Kaiser, 2018) - καθώς και τα προαπαιτούμενά της, όπως η οικολογική συνείδηση (Corraliza & Collado, 2019), οι φίλο-περιβαλλοντικές στάσεις (Otto, Evans, Moon, & Kaiser, 2019), η περιβαλλοντική συνείδηση (Jørgensen, 2016) και η συνάφεια με τη φύση (Phenice & Griffore, 2003)—αρχίζουν να αναπτύσσονται και να σχηματίζονται στην πρώιμη παιδική ηλικία.

Δεδομένης της σημασίας της πρώιμης παιδικής ηλικίας στη δημιουργία των θεμελίων για την περιβαλλοντική ευαισθησία, το ενδιαφέρον και τη συμπεριφορά αργότερα στη ζωή, η περιβαλλοντική εκπαίδευση στην πρώιμη παιδική ηλικία θεωρείται ως μια μοναδική μορφή περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, που έχει ιδιαίτερα θετικά αποτελέσματα για το άτομο και για την κοινωνία (Ernst & Burcak, 2019). Τα προγράμματα πρώιμης παιδικής ηλικίας που βασίζονται στη φύση, για παράδειγμα, μπορούν να παρέχουν άμεσες, πλούσιες εμπειρίες με μια σειρά στόχων, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης της εκτίμησης για τον φυσικό κόσμο (Wilson, 2018) και να οδηγήσουν σε ανάδειξη αναπτυξιακών οφελών που σχετίζονται με την έκθεση των μικρών παιδιών στη φύση (Chawla, 2009). Το τελευταίο μπορεί να περιλαμβάνει φυσικά οφέλη, όπως αυξημένη σωματική δραστηριότητα και βελτιωμένη υγεία (Kondo, Fluehr, McKeon, & Branas, 2018), γνωστικά οφέλη, όπως βελτιωμένη εκτελεστική λειτουργία και μνήμη (Schutte, Torquati, & Beattie, 2017) και κοινωνικο-συναισθηματικά οφέλη, όπως αυτά που σχετίζονται με τη συναισθηματική ρύθμιση και τις βελτιωμένες κοινωνικές δεξιότητες (Tillmann, Tobin, Avison, & Gilliland, 2018), μεταξύ άλλων.

Η περιβαλλοντική εκπαίδευση είναι μια εκπαιδευτική διαδικασία που ασχολείται με τις ανθρώπινες σχέσεις με το περιβάλλον και που χρησιμοποιεί μια διεπιστημονική προσέγγιση επίλυσης προβλημάτων με διευκρίνιση αξιών και στοχεύει στη δημιουργία μιας κοινότητας που να γνωρίζει το βιοφυσικό περιβάλλον και τα συναφή προβλήματα, να έχει επίγνωση του τρόπου επίλυσης αυτών των προβλημάτων και με ενθουσιασμό να εργαστεί για την επίλυσή τους. Τα παιδιά στην προσχολική ηλικία

μπορούν με την κατάλληλη εκπαίδευση να αποκτήσουν και να καλλιεργήσουν την οικολογική τους συνείδηση. Δραστηριότητες, οι οποίες θα βοηθήσουν, τα παιδιά, να κατανοήσουν τον σύγχρονο κόσμο αλλά και τα περιβαλλοντικά του προβλήματα (Sawitri, 2017).

Σε γενικές γραμμές, οι προσεγγίσεις στην περιβαλλοντική εκπαίδευση στην προσχολική ηλικία, καθώς και οι σχετικοί ορισμοί διαφέρουν ελαφρώς ως προς την έμφαση. Η μάθηση με βάση το παιχνίδι δίνει έμφαση σε παιδαγωγικές μορφές περιβαλλοντικής εκπαίδευσης που επεκτείνουν την εκπαιδευτική αξία των υπαίθριων εμπειριών παιχνιδιού (Cutter-Mackenzie, Edwards, Moore, & Boyd, 2014). Αντίστοιχα, άλλοι επαγγελματίες της εκπαίδευσης και ερευνητές έχουν υποστηρίξει μια μετασχηματιστική και συμμετοχική προσέγγιση, που συχνά περικλείεται από τον όρο «πρώιμη παιδική εκπαίδευση για τη βιωσιμότητα» (early childhood education for sustainability), που δίνει προτεραιότητα στην ανάληψη δράσης και την αντίληψη των παιδιών ως παραγόντων αλλαγής (Ärlemalm-Hagser & Sandberg, 2017). Σε μια έκθεση για ένα διεθνές εργαστήριο που χρηματοδοτήθηκε από την UNESCO για την προσχολική εκπαίδευση και τη βιωσιμότητα, οι Samuelsson και Kaga (2008, σελ. 3) περιέγραψαν την περιβαλλοντική εκπαίδευση στην προσχολική ηλικία με τη φράση «απλώς να πηγαίνουν τα παιδιά σε εξωτερικούς χώρους για να ανακαλύψουν την ομορφιά της φύσης και να μιλήσουν για το φυσικό περιβάλλον».

Κεφάλαιο 2. Περιβαλλοντική εκπαίδευση με βάση την τέχνη

2.1. Η αξία της τέχνης για την εκπαίδευση

Η τέχνη είναι εξαιρετικά σημαντική, καθώς αποτελεί ουσιαστικό συστατικό της ανθρώπινης κουλτούρας, κληρονομιάς και δημιουργικότητας, περιλαμβάνοντας τρόπους γνώσης, παρουσίασης, αναπαράστασης, ερμηνείας και συμβολισμού της ανθρώπινης εμπειρίας. Η επαφή με την τέχνη απαιτεί την ικανότητα του ατόμου να ρωτά, να εξερευνά και να συγκρίνει τα πράγματα, που περιλαμβάνει τη διεύρυνση και την ανάπτυξη των δικών του ιδεών, αλλά και των ιδεών των άλλων. Ο βαθμός στον οποίο η προσωπική συνάντηση με την τέχνη και τον πολιτισμό είναι σημαντική για τη βέλτιστη ανάπτυξη των παιδιών και των νέων έχει επανειλημμένα τονιστεί στις θεωρίες της μάθησης και της ανάπτυξης (Gardner 1994· Winner, Rosentiel & Gardner 1976), αλλά και στα ευρήματα ερευνητικών πονημάτων (βλ. ενδεικτικά Deasy 2002· Rabkin & Redmond 2004).

Οι διεθνείς τάσεις περιγράφονται από τον Wagner (2015), ο οποίος εξετάζει τα στοιχεία τόσο της UNESCO όσο και του ΟΟΣΑ, καθώς και από τους Akuno et al. (2015). Συνοψίζοντας τις εμπειρικές συνεισφορές αυτών των μελετών, ο Wagner (2015) δίνει έμφαση σε μια πιθανή ταξινόμηση, που βασίζεται σε «πέντε βασικές προσεγγίσεις, παραδείγματα ή στόχους» (σελ. 25) στην καλλιτεχνική εκπαίδευση: (1) η προσέγγιση που αφορά την τέχνη με έμφαση στις καλλιτεχνικές δεξιότητες που αναπτύσσονται μέσω αυτής, (2) η οικονομική προσέγγιση, που εστιάζει στην οικονομική απόδοση των δημιουργικών βιομηχανιών, (3) η κοινωνική προσέγγιση που συνδέει τα κοινοτικά έργα με τις τέχνες, (4) η εκπαιδευτική προσέγγιση που προβλέπει την ενσωμάτωση των τεχνών στην εκπαίδευση και, τέλος, (5) η πολιτική προσέγγιση που συνίσταται στην οικοδόμηση της ιθαγένειας μέσω των τεχνών.

Η κονστρουκτιβιστική προσέγγιση στην αυτο-ανάπτυξη και την αυτοέκφραση του παιδιού είχε μεγάλη επίδραση στον τρόπο με τον οποίο ο παιδαγωγός και ο εκπαιδευτικός σκέφτονται για την τέχνη, τον πολιτισμό και την αισθητική ως ενεργά εργαλεία μάθησης στην τάξη. Ομοίως, ο ρόλος του πραγματισμού του Dewey (Jackson, 1998) και η περιγραφή του μιας παιδαγωγικής βασισμένης στην εμπειρία

έχουν ανακινήσει τη θεωρητική κατανόηση του παιδαγωγικού ρόλου των τεχνών μακριά από προηγούμενες, στενότερες κατευθύνσεις.

Σε γενικές γραμμές, από διεθνή έρευνα, επιβεβαιώνεται ότι η εμπλοκή της τέχνης και του πολιτισμού στη ζωή των παιδιών υποστηρίζει την κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική ευημερία και ανάπτυξή τους (Chemi, et al., 2015). Το αν αυτή η συνάντηση έχει να κάνει με το να είναι κάποιος ενεργός δημιουργός ή, αλλιώς, ένα (ενεργό) μέλος του κοινού, δεν έχει πάντοτε σημασία, καθώς και οι δύο περιπτώσεις ενεργοποιούν σύνθετες διεργασίες και απαιτούν αφοσίωση. Η συμμετοχή των παιδιών σε καλλιτεχνικές και πολιτιστικές εμπειρίες μέσω του σχολείου φαίνεται να ενισχύει την ικανότητά τους να συγκεντρώνονται και να εμπλέκονται στην αντίληψη της προσωπικής και κοινωνικής ταυτότητας, η οποία, αργότερα στη ζωή, μπορεί να αυξήσει την αυτοπεποίθηση και την ικανότητά τους να εμπλέκονται σε κοινωνικά πλαίσια. Στο πλαίσιο των πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εμπειριών, προσφέρεται στα παιδιά ένα ασφαλές και απαιτητικό περιβάλλον, με αποτέλεσμα μια προσέγγιση που διεγείρει την περιέργεια, την οικοδόμηση ταυτότητας και τη διανοητική πρόκληση που μπορεί να οδηγήσει σε μια θετική στάση απέναντι στη μάθηση και την ανάπτυξη. Ο λόγος που τα καλλιτεχνικά περιβάλλοντα μάθησης συνιστούν μία πρόκληση είναι το ότι διεγείρουν την ικανότητα του παιδιού να στοχάζεται, να βρίσκει προοπτική και να προσεγγίζει κριτικά τις καταστάσεις και ενθαρρύνει τη δημιουργική σκέψη, την ενσυναίσθηση και τη μεταφορική και τη λογική-επιστημονική σκέψη.

Πράγματι, η κατανόηση της τέχνης και των πολιτιστικών εμπειριών ευνοεί τη συνολική ανάπτυξη, όπου το σώμα, οι αισθήσεις, η γνώση και τα συναισθήματα αναπτύσσονται μαζί. Τα καλλιτεχνικά περιβάλλοντα είναι συχνά πολύ ασφαλή, παρά τις όποιες προκλήσεις μάθησης, κατανόησης και ανάπτυξης. Ο λόγος είναι ότι τα παιδιά που αποκτούν πρώιμες θετικές εμπειρίες με τη μάθηση που πλαισιώνεται μέσα από τις τέχνες και τον πολιτισμό θα έχουν την ευκαιρία να διατηρήσουν μια θετική επιθυμία να αναπτύξουν περαιτέρω καλλιτεχνικές εμπειρίες. Αυτό μπορεί να συμβάλει στη μαθησιακή ετοιμότητα, τη δημιουργικότητα και την ψυχική και συναισθηματική ανθεκτικότητα, καθώς και αργότερα στη ζωή τους (Goleman 1995).

Η διασφάλιση της προσβασιμότητας στην τέχνη και τον πολιτισμό για τα παιδιά σχολικής ηλικίας σημαίνει επένδυση στην οικοδόμηση κοινότητας και ενθάρρυνση

της ανάπτυξης ανθεκτικών, ισχυρών, καινοτόμων και ικανών ατόμων. Αυτή η προσβασιμότητα (Gardner 1994) είναι τόσο φυσική όσο και υλικοτεχνική, ώστε να μπορέσουν τα παιδιά πραγματικά, να βιώσουν την τέχνη και τον πολιτισμό, αλλά είναι επίσης διανοητικής και συναισθηματικής φύσης, καθώς οι πολιτιστικές και καλλιτεχνικές ευκαιρίες πρέπει να αναπτύσσονται με τα παιδιά, να έχουν νόημα γι' αυτά και για τη ζωή τους και να είναι σημαντικές για την ανάπτυξή τους. Σύμφωνα με τον Perkins (2009), οι κακές συνήθειες εμφάνισης και σκέψης, που είναι βαθιά ριζωμένες στον ανθρώπινο οργανισμό, μπορούν να επαναπροσεγγιστούν μέσω θετικών συνηθειών, ενώ οι τέχνες προσφέρουν εξαιρετική γνωστική εκπαίδευση. Οι προκλήσεις που κρύβονται στις τέχνες απαιτούν την ενεργοποίηση της βαθιάς σκέψης, κάτι που συμβαίνει να είναι σπάνιο στη ρηχή προσέγγιση της τέχνης που είναι πιο χαρακτηριστική στη μαζική κουλτούρα του καταναλωτισμού.

2.2. Τέχνη και προσχολική αγωγή

Πολλές έρευνες προσδιορίζουν τη σημασία και τα οφέλη των τεχνών στη ζωή των μικρών παιδιών (Wright, 2012). Σύμφωνα με τον Eisner (1972, σ. 1) η καλλιτεχνική μάθηση και η αισθητική εμπειρία είναι από τις πιο εξελιγμένες πτυχές της ανθρώπινης δράσης και συναισθήματος. Έχει, επίσης, σημειωθεί ότι οι τέχνες παίζουν ζωτικό ρόλο στην ανάπτυξη του παιδιού. Πριν ακόμη μάθουν τα παιδιά να διαβάζουν και να γράφουν, ήδη μαθαίνουν να ζωγραφίζουν, να τραγουδούν και να χορεύουν (Kress, 1997). Οι McArdle και Wright (2014), μάλιστα, πιστεύουν ότι οι τέχνες είναι οι πρώτοι τύποι γραμματισμού που αναπτύσσουν τα παιδιά.

Ο Kress (1997) υπογραμμίζει πώς ορισμένα μονοπάτια προς τον γραμματισμό περιλαμβάνουν τρόπους με τους οποίους τα παιδιά αποκτούν τη δυνατότητα να δώσουν νόημα, πραγματικό ή φανταστικό στον κόσμο που τα περιβάλλει και τα πράγματα που παρατηρούν μέσα σε αυτόν. Το μέσο με το οποίο τα παιδιά κατανοούν τον κόσμο γύρω τους, σύμφωνα με τον Kress, είναι ο πρόδρομος της ανάγνωσης. Αυτό συχνά μεταφέρεται μέσω πινακίδων και συμβόλων, συμπεριλαμβανομένων σχεδίων. Το έργο του Wright (2012) διερευνά ομοίως τον τρόπο με τον οποίο τα μικρά παιδιά δίνουν νόημα στα πράγματα μέσω συμβόλων. Οι τέχνες υποστηρίζουν την ανάπτυξη ενός παιδιού μέσω πολλών τρόπων, όπως της οπτικής ή της ακουστικής έκφρασης, της γλώσσας και της κίνησης ή της χειρονομίας. Είναι σημαντικό να

εξεταστεί, λοιπόν, πώς αυτοί οι τρόποι μάθησης και ανάπτυξης μπορούν να αξιοποιηθούν ως αποτελεσματικές μέθοδοι ανάπτυξης και απόκτησης γνώσεων και δεξιοτήτων στα πρώτα χρόνια της ζωής των παιδιών (Coad, 2007).

Η καλλιτεχνική έκφραση του παιδιού συνίσταται στην έκφραση των βιωμένων εντυπώσεων, εμπειριών, κατανόησης, συναισθημάτων και ψυχικών καταστάσεων του, καθώς και στην αναπαράστασή τους μέσω καλλιτεχνικής έκφρασης που περιλαμβάνει πλήθος μέσων, δράση, κίνηση, λέξη, τονισμό φωνής, χρώμα, γραμμή, σχήμα, χορό, παράσταση και οπτική έκφραση (Poneliènè, 2018). Τα παιδιά μέσα από την αυθόρμητη και δημιουργική έκφραση που έχουν, δημιουργούν έργα τέχνης, αναλαμβάνοντας με χαρά να δημιουργήσουν, να μοιραστούν νέες εμπειρίες με άλλους, να παρατηρήσουν αναλυτικά τις τέχνες, τις οποίες μελετούν με όλες τους τις αισθήσεις, εξερευνώντας τα διαφορετικά αντικείμενα του περιβάλλοντος, αποκαλύπτουν νέες εμπειρίες στην εικαστική δημιουργία (Hall, 2009).

Έχει παρατηρηθεί ότι το σχέδιο, αρέσει στα παιδιά προσχολικής ηλικίας, καθώς το αναζητούν μέσα από διάφορες δραστηριότητες και στο νηπιαγωγείο αλλά και μέσα στο σπίτι. Το σχέδιο, αποτελεί ένας φυσικός τρόπος μάθησης για τον κόσμο, διότι θεωρείται από τις πρώτες μορφές επικοινωνίας. Το σχέδιο αποτελεί ένα είδος παιχνιδιού για τα παιδιά μέσα από το οποίο μπορούν να σκεφτούν αλλά και να μάθουν για την γλώσσα (Hall, 2009). Όπως αναφέρει ο S. Wright (2007), μέσα από την ζωγραφική τα παιδιά μπορούν να δημιουργήσουν, να μοιραστούν, και να επικοινωνήσουν με λεκτικούς και με μη λεκτικούς τρόπους. Παράλληλα φαίνεται πως τα παιδιά προτιμούν την αυθόρμητη εικαστική δραστηριότητα καθώς δεν απαιτεί εξαιρετικές διανοητικές ενέργειες. Σύμφωνα με τους Foster et al. (2013, σ.1) τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, κατά την διάρκεια των εικαστικών, συνειδητοποιούν πόσο πολύτιμη είναι η εικαστική τους έκφραση, μέσα από την μοναδικότητα που εκφράζουν τα έργα τέχνης τους.

Είναι απαραίτητο να επισημανθεί ότι πρέπει να επιτρέπεται στο παιδί να δημιουργεί ελεύθερα στις διάφορες μορφές τέχνης, να παρέχει περισσότερες ευκαιρίες αυτοέκφρασης στο παιδί, καθώς αυτή η πρακτική θα έχει ως αποτέλεσμα αύξηση στη δημιουργικότητα και τα έργα τέχνης του θα είναι πρωτότυπα, ελεύθερα και απεριόριστα (Poneliènè, 2018). Από την άλλη πλευρά, το καθήκον που τίθεται για τον παιδαγωγό είναι να αναπτύξει την ανάγκη του παιδιού να δημιουργεί στα πλαίσια της

καλλιτεχνικής έκφρασης και να αναπτύξει όχι μόνο τις σχετικές δεξιότητες, αλλά και το όραμα και τη σκέψη του, ώστε να καλύψει αυτή την ανάγκη. Το παιδί στην προσχολική ηλικία έναν παιδαγωγό που χαρακτηρίζεται από ευαισθησία και είναι σε θέση να αξιολογεί τις ικανότητές του, να εξερευνά τα ενδιαφέροντα, να απαντά στις ερωτήσεις του, να δίνει χώρο ώστε να ακουστούν οι ιδέες του, να ενεργοποιεί την ανάπτυξη των κατάλληλων δεξιοτήτων και να καθοδηγεί τη χρήση των απαραίτητων υλικών (McClure et al. 2017).

2.3. Οφέλη από την αξιοποίηση της τέχνης στην προσχολική αγωγή

Οι τέχνες ήταν πάντα αναπόσπαστο μέρος της πρώιμης μάθησης (McArdle & Wright, 2014). Οι ένθερμοι υποστηρικτές των τεχνών στα πρώτα χρόνια της σχολικής εκπαίδευσης συχνά υποστηρίζουν ότι είναι σημαντικό, αν όχι κρίσιμο δομικό στοιχείο, στην πρώιμη παιδική ανάπτυξη (Wright, 2012). Από την άλλη πλευρά, φαίνεται να υπάρχει μια τάση υποβάθμισης της αντιληπτής αξίας και του ρόλου των τεχνών σε ό,τι αφορά τη συμβολή στην ανάπτυξη της πρώιμης παιδικής ηλικίας, πέρα από κάποια μικρή επιρροή στη δέσμευση των μικρών μαθητών όταν δεν μαθαίνουν «πιο επίσημο» περιεχόμενο προγράμματος σπουδών, όπως η εμπειρία και η απόδοσή τους σε τυποποιημένα τεστ (Barton, Baguley & MacDonald, 2013). Ωστόσο, υπάρχει ένας αυξανόμενος όγκος στοιχείων που συγκεντρώθηκαν την τελευταία δεκαετία που υποδεικνύουν συγκεκριμένα οφέλη για τους μαθητές που εκτείνονται πέρα από την απλή πρακτική της δημιουργίας τέχνης για χάρη της τέχνης και τη διασκέδαση που απορρέει από αυτή τη δραστηριότητα. Η εκμάθηση και η πρακτική της τέχνης και οι πρακτικές στο χορό, το δράμα, τη μουσική και την εικαστική τέχνη στην πρώιμη παιδική ηλικία έχει αποδειχθεί ότι επηρεάζουν την επίτευξη των επιδιωκόμενων μαθησιακών αποτελεσμάτων, καθώς και τις συμπεριφορές και στάσεις που υποστηρίζουν τη μετέπειτα μάθηση (Barton, 2015· Gardner, 1980).

Αυτές οι ευεργετικές επιρροές περιλαμβάνουν (Barton, 2015):

- Τη σωματική ανάπτυξη μέσω συντονισμού χεριού-ματιού και απόκτησης και τελειοποίησης λεπτών κινητικών δεξιοτήτων,
- Την κοινωνική αλληλεπίδραση μέσω εμπειριών ανταλλαγής πόρων, ανάληψης διαφορετικών ρόλων στη διαδικασία δημιουργίας τέχνης και βοήθειας των

άλλων, διαφοροποίησης, αμφισβήτησης, εξέτασης, αξιολόγησης και εκτίμησης του έργου των άλλων,

- Τη γνωστική ανάπτυξη μέσω της χρήσης γλώσσας για τις τέχνες, εξερεύνησης και σύνδεσης εννοιών και αντικειμένων με σύμβολα, κάνοντας επιλογές για το θέμα, χρησιμοποιώντας διαφορετικά μέσα, υλικά και μεθόδους παραγωγής τέχνης,
- Τις εκφραστικές ιδιότητες συμπεριλαμβανομένης της ικανότητας των παιδιών να μεταδώσουν έννοιες και ιδέες, ιδιαίτερα στην περίπτωση που, όπως συμβαίνει στην προσχολική αγωγή συχνά, οι μαθητές δεν έχουν τις γλωσσικές ικανότητες που απαιτούνται ώστε να περιγράψουν επαρκώς τα όσα βιώνουν,
- Τη φαντασία, τη δημιουργικότητα και των πειραματισμό μέσω δοκιμών τεχνικών, μεθόδων και υλικών και αλληλουχίας τους με τρόπους που έχουν νόημα για έναν μαθητή της προσχολικής ηλικίας, καθώς και τη σύνδεση των δικών του συμπεριφορών και ενεργειών με στόχο να παραχθούν δημιουργικά αποτελέσματα και
- Τις δεξιότητες επίλυσης προβλημάτων που συχνά ενσωματώνονται στην καλλιτεχνική εκπαίδευση, όπως η παραγωγή ενός θεατρικού έργου, η επεξεργασία των χρωμάτων ή των μέσων που θα χρησιμοποιηθούν στις εικαστικές τέχνες ή η απόφαση για το ποιοι ήχοι χρησιμοποιούνται σε μια παράσταση ή άλλη περίπτωση.

Χωρίς πρόσβαση στη μάθηση που βασίζεται στις τέχνες, τα παιδιά κινδυνεύουν να λάβουν μια εκπαίδευση που δεν είναι ολιστική όσον αφορά τη διαδικασία της μάθησης, και δεν λαμβάνει υπόψη όλα τα διαφορετικά στυλ και προσεγγίσεις μάθησης, αυτό που ορισμένοι αποκαλούν ελλειμματική εκπαίδευση (Barton et. al. 2013· Ewing, 2010). Ο Ewing (2010), για παράδειγμα, πιστεύει ότι οι τέχνες έχουν τη δυνατότητα να μεταμορφώσουν τη μάθηση σε επίσημα εκπαιδευτικά πλαίσια και να διασφαλίσουν ότι το πρόγραμμα σπουδών εμπλέκεται και έχει νόημα για όλα τα παιδιά. Στα πρώτα χρόνια, η μάθηση με βάση την τέχνη και μέσω αυτής είναι ιδιαίτερα σημαντική, δεδομένων των τρόπων με τους οποίους τα παιδιά κατανοούν και δίνουν νόημα στον κόσμο γύρω τους. Αυτό επιτυγχάνεται συχνά με τη χρήση

σημείων και συμβόλων και μέσω πολλαπλών τρόπων αναπαράστασης. Χωρίς ποιοτική και τακτική πρόσβαση σε ευκαιρίες μάθησης που βασίζονται στις τέχνες, τα παιδιά είναι πιθανό να είναι λιγότερο ικανά να αποκτήσουν τις δεξιότητες που αναφέρθηκαν παραπάνω. Οι Sinclair, Jeanneret και O'Toole (2010) υπογραμμίζουν την αναπόσπαστη πτυχή της πρώιμης μάθησης μέσω του παιχνιδιού, της δημιουργικότητας και της φαντασίας. Ως εκ τούτου, είναι σκόπιμο να εξεταστούν τρόποι ενσωμάτωσης της τέχνης και της διδασκαλίας με βάση αυτή σε κάθε διδακτικό αντικείμενο, κατά την προσχολική αγωγή και όχι μόνο (Barton, 2015).

2.4. Περιβαλλοντική εκπαίδευση με βάση την τέχνη

Η τέχνη είναι ένας πολύ δημιουργικός τρόπος για να συνδεθούν τα παιδιά με τη φύση. Έχει τη δυνατότητα να καταστήσει το άτομο περισσότερο ευαίσθητο σε νέες πληροφορίες που δεν είναι δυνατό να φτάσουν σε αυτό μέσω της γλώσσας, ενώ οι καλλιτεχνικές δραστηριότητες προσφέρουν μη γνωστικούς τρόπους ερμηνείας και νοηματοδότησης των εμπειριών. Μέσω της τέχνης ενισχύεται η ικανότητα του ατόμου να έρχεται σε επαφή με στοιχεία του χαρακτήρα του, και του δίνεται η δυνατότητα να επανεξετάσει και να ανανεώσει την κατανόηση ζητημάτων της καθημερινότητάς του. Επιπροσθέτως, η τέχνη περιλαμβάνει μια βιωματική διαδικασία μάθησης. Σε αυτό το πλαίσιο η περιβαλλοντική εκπαίδευση που βασίζεται στις τέχνες, μπορεί να τους ευαισθητοποιήσει σε θέματα περιβάλλοντος, ανταλλάσσοντας τις περιβαλλοντικές τους εμπειρίες, ενισχύοντας τους προσωπικούς τρόπους έκφρασης τους (Boeckel, 2009).

Είναι χρήσιμο να τονιστεί επίσης, ότι η τέχνη διαδραματίζει ένα πολύ σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη της περιβαλλοντικής συνείδησης των μαθητών κάθε ηλικίας (Boeckel, 2009). Έχει τονιστεί ιδιαίτερα η ανάγκη ενθάρρυνσης των παιδιών να αναπτύξουν μια συναισθηματική σύνδεση με τη φύση ως προϋπόθεση για την επίγνωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων και την ανάπτυξη υπευθυνότητας απέναντι στο περιβάλλον. Για την ανάπτυξη της σχέσης ατόμου με το περιβάλλον, απαιτείται γνώση αλλά και συναίσθημα. Μόνο η γνώση δεν μπορεί να παρακινήσει το άτομο να αλλάξει συμπεριφορά. Εργαλεία που βοηθάνε στην ανάπτυξη του συναισθήματος είναι οι καλλιτεχνικές και δημιουργικές δραστηριότητες. Συνεπώς μέσα από τις τέχνες αναπτύσσεται η συναισθηματική δέσμευση με το φυσικό

περιβάλλον, καθώς και η προστασία του (Wilson, 2011). Η δημιουργική γραφή, η λογοτεχνία, η μουσική, η ζωγραφική, η φωτογραφία, η δραματοποίηση, ο κινηματογράφος κ.λπ., εάν χρησιμοποιηθούν δημιουργικά στην περιβαλλοντική εκπαίδευση ήδη από την προσχολική αγωγή μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στην επίτευξη περιβαλλοντικών στόχων (Guveritz, 2000).

Η δημιουργική προσέγγιση στοχεύει να παρακινήσει τις αισθήσεις και να βοηθήσει το άτομο να αναζητήσει δημιουργικούς και καινοτόμους τρόπους αντιμετώπισης πραγματικών ζητημάτων της καθημερινής του ζωής. Έχει παρατηρηθεί ότι οι άνθρωποι ενεργοποιούν τις προϋπάρχουσες εμπειρίες σε θέματα περιβαλλοντικού περιεχομένου (Wilson, 2011). Έτσι, γίνεται λόγος, ότι σημαντικό ρόλο στην περιβαλλοντική εκπαίδευση μέσω της τέχνης είναι η απόκτηση διαδραστικών εμπειριών και δημιουργικών διαδικασιών, για να αναπτυχθεί η σχέση παιδιού και φυσικού περιβάλλοντος (Wilson & Beard, 2013).

Σύμφωνα με τον Flowers (2012), ο σύγχρονος τρόπος ζωής, με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, κρατάει τα παιδιά μέσα στο σπίτι. Μέσα από την υιοθέτηση αποτελεσματικών μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης στην περιβαλλοντική εκπαίδευση, τα παιδιά θα δημιουργήσουν μια στενή σχέση με την φύση. Τα παιδιά θα κατανοήσουν και θα γνωρίσουν καλύτερα το περιβάλλον τους μέσα από τις καλλιτεχνικές δραστηριότητες. Επιπρόσθετα, με την ενεργοποίηση των συναισθημάτων, τα παιδιά θα συνδεθούν συναισθηματικά με το φυσικό περιβάλλον. Η ενίσχυση των συναισθημάτων στις μαθησιακές εμπειρίες, δημιουργεί μια πιο προσωπική εμπειρία, που συναρπάζει το παιδί ενώ παράλληλα καταγράφονται στην μνήμη του οι εμπειρίες. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση μέσω της τέχνης, αναπτύσσει την επίγνωση των περιβαλλοντικών εννοιών και την αλληλεπίδραση με περιβαλλοντικές έννοιες όπως η αειφορία. Η περιβαλλοντική εκπαίδευση μέσω της τέχνης είναι μια μορφή δημιουργικότητας που επιδιώκει να επανασυνδέσει τα παιδιά με το περιβάλλον και να συμβάλει στην αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών απέναντι στο περιβάλλον, καθώς η τέχνη ενεργοποιεί πολλές αισθήσεις, δίνει έμφαση στην κοινωνική αλληλεπίδραση και εισάγει νέες προοπτικές.

Οι τέχνες αναπτύσσουν την δημιουργικότητα και την καινοτομία, ενώ παράλληλα ενισχύουν την διαδικασία επίλυσης προβλημάτων και τις γνωστικές διαδικασίες. Οι τέχνες αποτελούν ιδανικό μέσο που οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αξιοποιήσουν για να

παρακινήσουν τους μαθητές που δεν συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Ειδικότερα, λέγεται ότι η παιδαγωγική της τέχνης είναι μια προσέγγιση απαραίτητη και αρκετά δημιουργική για τα παιδιά, καθώς μέσα από αυτήν εξερευνούν και εκφράζονται, κατανοώντας το φυσικό τους περιβάλλον. Αυτή η εξερεύνηση που τους προσφέρει η τέχνη, τους δίνει την δυνατότητα να γνωρίσουν και να κατανοήσουν το φυσικό τους περιβάλλον, μέσα από διάφορους τρόπους (Ward,2013).

Παράλληλα οι Publicover et al. (2017) αναφέρουν τις τέχνες ως πηγή ανάπτυξης και εξερεύνησης των συναισθημάτων των παιδιών, καλλιεργώντας σημαντικές αξίες. Άρα, δημιουργείται μια στενή σχέση μεταξύ της τέχνης, του πολιτισμού, και της εκπαίδευσης, οι οποίες συνδέονται με τις αξίες μιας κοινωνίας και την ποιότητα ζωής. Οι τέχνες έχουν την ικανότητα να προκαλούν συναισθήματα, να ενθαρρύνουν την καινοτόμο σκέψη, να παρουσιάζουν διαφορετικές προοπτικές, να διαχειρίζονται την ασάφεια και να αναπτύσσουν πολιτιστικούς κανόνες. Μέσα από το θέατρο τα παιδιά παίζουν και μιμούνται. Δημιουργούν ιστορίες και αυτοσχεδιάζουν. Έρχονται αντιμέτωπα με προβλήματα και διλήμματα, δημιουργώντας μια ένταση στον χαρακτήρα που υποδύονται. Είτε μέσα από την δραματοποίηση, είτε μέσα από τον αυτοσχεδιασμό, τα παιδιά εξερευνούν ιδέες και συναισθήματα, αυξάνουν το συναίσθημα της έντασης και κατανοούν διάφορες οπτικές γωνίες (Mc Naughton, 2010) .

Μέσα από την δραματοποίηση τα παιδιά συμμετέχουν ενεργά σε ολιστικό, γνωστικό, συναισθηματικό και κιναισθητικό επίπεδο και αλληλοεπιδρούν μεταξύ τους. Η ενσωμάτωση περιβαλλοντικών και κοινωνικών προβλημάτων ή διλημάτων, αυξάνει τις δημιουργικές ατομικές και ομαδικές απαντήσεις, σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Οι δραστηριότητες της δραματοποίησης δίνουν την δυνατότητα στα παιδιά να φανταστούν μέρη, να δημιουργήσουν ήρωες στις ιστορίες τους και να αλληλοεπιδράσουν μεταξύ τους μέσα από την αυθεντική γλώσσα και συμπεριφορά. Η βιωματική μάθηση είναι ένα κοινό στοιχείο μεταξύ της δραματοποίησης και της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης. Επίσης, η δραματοποίηση, δίνει την δυνατότητα στα παιδιά , να αμφισβητήσουν, να κρίνουν και να επιλέξουν, μέσα από την απασχόληση τους με δραματικούς χαρακτήρες των ιστοριών. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, καθώς και στις δραστηριότητες που ακολουθούν, τα παιδιά εξασκούν μια

σειρά από δεξιότητες που θεωρούνται απαραίτητες για να γίνουν ενεργοί πολίτες και να αναλάβουν δράση για τη βιώσιμη ανάπτυξη (McNaughton, 2010).

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Εισαγωγή

Όλοι γνωρίζουμε ότι ζούμε σε μια κοινωνία όπου η κυρίαρχη πρακτική είναι η υπερβολική κατανάλωση αγαθών, η οποία οδηγεί σε σπατάλη ενέργειας και φυσικών πόρων και στη δημιουργία τεράστιων ποσοτήτων απορριμμάτων. Εάν οι σύγχρονες κοινωνίες επιθυμούν να έχουν ένα βιώσιμο μέλλον, πρέπει να οργανώσουν τη διαχείριση των απορριμμάτων με τον πιο σοβαρό τρόπο, με έμφαση στη μείωση της παραγωγής, την ανακύκλωση και την επαναχρησιμοποίηση. Ως εκ τούτου, η αλλαγή αντιλήψεων, στάσεων και συμπεριφορών και η ανάληψη δράσης για λογαριασμό όλων των πολιτών είναι μονόδρομος, όχι μόνο καθήκον των εθνών και της επιστημονικής κοινότητας της Γης στο σύνολό της (United Nations, 2002). Η περιβαλλοντική συνείδηση, η λήψη φιλικών προς το περιβάλλον αποφάσεων και η ανάληψη δράσης για την επίλυση προβλημάτων είναι σημαντικά από την νεαρή ηλικία, καθώς θεωρείται ως η εποχή που διαμορφώνονται αντιλήψεις, στάσεις, αξίες και συμπεριφορές (Mackey, 2012). Πράγματι, η διεθνής κοινότητα αναγνωρίζει ότι η αειφόρος εκπαίδευση μπορεί να επιτευχθεί μέσω της σχολικής εκπαίδευσης ως σημαντικός πυλώνας για την υποστήριξη της προσωπικής ενδυνάμωσης των παιδιών, με απώτερο στόχο να τα κάνει να αισθάνονται ικανά να συμμετέχουν ενεργά στο σχολείο και την κοινωνία. γίνει (Fien, 2004; Elliott & Davis, 2009; Stuhmcke, 2012). Η εκπαίδευση που δίνει έμφαση στην επίλυση προβλημάτων, στη λήψη αποφάσεων και στη δράση είναι πιο πιθανό να δημιουργήσει παιδιά, και συνεπώς πολίτες, που θα είναι φορείς αλλαγής για ένα βιώσιμο μέλλον, συμπεριλαμβανομένων των περιβαλλοντικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συστημάτων (Fien, 2004). Σημαντική πτυχή της διαχείρισης των απορριμμάτων είναι η ανακύκλωση απορριμμάτων. Είναι ένας τρόπος διαχείρισης των απορριμμάτων και αποτελεί την κύρια πρακτική μείωσης των απορριμμάτων στην ελληνική περιφέρεια. Όμως, σύμφωνα με τις κονστρουκτιβιστικές θεωρίες της γνώσης και της διδασκαλίας, ποια είναι η αρχική αντίληψη του παιδιού προκειμένου να διδάξει πιο αποτελεσματικά; Τι σκέφτονται αυτά τα παιδιά για την ανακύκλωση, και εάν την λαμβάναμε σοβαρά

υπόψη, θα επινόησαν οι εκπαιδευτικοί πιο αποτελεσματικές οδηγίες και σχεδιασμός προγραμμάτων σπουδών;

Οι Faridy & Rohendi πιστεύουν ότι είναι σημαντικό τα παιδιά να μάθουν για τα 3R: Μείωση, Επαναχρησιμοποίηση και Ανακύκλωση. Αυτό θα τους βοηθήσει να νοιάζονται περισσότερο για το περιβάλλον και να είναι ευαισθητοποιημένοι σχετικά με τον τρόπο χρήσης των φυσικών πόρων. Είναι καλό να αρχίσουν να μαθαίνουν για αυτό από την παιδική ηλικία. Σε αυτό μπορούν να βοηθήσουν και οι οικογένειες, διδάσκοντας τα παιδιά τους με θέματα περιβαλλοντικού περιεχομένου. Οι Faridy & Rohendi διαπίστωσαν ότι η εκμάθηση των 3R μπορεί να είναι πολύ καλή για τα μικρά παιδιά και πιστεύουν ότι και τα σχολεία πρέπει να διδάξουν περισσότερα γι 'αυτό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Μεθοδολογία

Το πρακτικό μέρος αποτελείται από δύο ενότητες: τις δραστηριότητες για την ανακύκλωση, και η παρουσίαση των αποτελεσμάτων από το ερωτηματολόγιο, για την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων.

Στο 3^ο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι δραστηριότητες που είναι σχεδιασμένες με βάση την περιβαλλοντική εκπαίδευση στα νηπιαγωγεία. Οι δραστηριότητες έχουν ως θέμα ανακύκλωση και περιβάλλον. Παράλληλα οι δραστηριότητες ενισχύουν τις καλλιτεχνικές ικανότητες των παιδιών, μέσα από διάφορα καλλιτεχνικά δρώμενα, όπως η ζωγραφική, η μουσική, θέατρο κ.α. Οι δραστηριότητες είναι σχεδιασμένες με βάση τα πιθανά ενδιαφέροντα των νηπίων, καλλιεργώντας τους την εν συνείδηση σε θέματα περιβάλλοντος όπως η ανακύκλωση.

Στο 4^ο κεφάλαιο, βρίσκονται τα αποτελέσματα από την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων που έκαναν τέσσερις προπτυχιακοί νηπιαγωγοί (συμφοιτήτριες) . Και οι τέσσερις φοιτητές βρίσκονται σε Η' εξάμηνο. Ένας από τους φοιτητές έχει πτυχίο ΤΠΕ, ενώ οι υπόλοιποι έχουν ελάχιστες γνώσεις. Η σχέση των φοιτητών με τις τέχνες είναι τυπικές, δεν διαθέτουν κάποιες ιδιαίτερες γνώσεις. Το ερωτηματολόγιο περιέχει τρεις ερωτήσεις για κάθε δραστηριότητα. Το ερωτηματολόγιο δόθηκε σε ηλεκτρονική μορφή word, και συμπληρώθηκε από τους φοιτητές ηλεκτρονικά. Με το ερωτηματολόγιο αξιολογούμε τις δραστηριότητες μας, κατά πόσο πετύχαμε στους στόχους των δραστηριοτήτων, το λεξιλόγιο που χρησιμοποιήσαμε, και αν είναι κατανοητή ή όχι η διαδικασία. Μέσα από την κριτική και τα σχόλια των συμφοιτητριών μου θα διαπιστώσουμε κατά πόσο είναι κατάλληλες για το σκοπό που καλούνται να εκτελέσουν και κατά πόσο είναι κατάλληλες για χρήση μέσα στα νηπιαγωγεία.

Μέθοδος αξιολόγησης των δραστηριοτήτων

Στο πρώτο στάδιο της έρευνας μας υπήρχε ο σχεδιασμός των δραστηριοτήτων με επίκεντρο μας την ανακύκλωση για την περιβαλλοντική εκπαίδευση, με βάση τις

τέχνες. Ύστερα από των σχεδιασμό δέκα δραστηριοτήτων, δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο στο οποίο αξιολογούνται οι συγκεκριμένες δραστηριότητες, από πέντε συμφοιτητές μου, οι οποίοι είναι προπτυχιακοί φοιτητές και βρίσκονται στο τελευταίο εξάμηνο. Και οι τέσσερις φοιτητές είναι ηλικίας από 21-23(3 κορίτσια, 1 αγόρι), και έχουν πραγματοποιήσει την μεγάλη πρακτική του τμήματος νηπιαγωγών. Έχουν από ελάχιστες μέχρι και αρκετές γνώσεις χειρισμού των ηλεκτρονικών υπολογιστών, και διαθέτουν μερικές γνώσεις ξένων γλωσσών, εκτός από μια φοιτήτρια που ξέρει δύο γλώσσες.

Στο ερωτηματολόγιο υπήρχαν τρεις ερωτήσεις για κάθε δραστηριότητα, οι οποίες έχουν να κάνουν με το λεξιλόγιο, την διαδικασία των δραστηριοτήτων, και τους στόχους. Τέλος δίνεται η δυνατότητα σε κάθε φοιτητή να κρίνει την κάθε δραστηριότητα, δίνοντας την δικιά του προσωπική οπτική. Στο ερωτηματολόγιο δεν υπάρχει όριο λέξεων και οι ερωτήσεις που κλίνονται να απαντήσουν οι φοιτητές είναι ανάπτυξης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

Προτεινόμενες δραστηριότητες

Οι παρακάτω δραστηριότητες που σχεδίασα, αναφέρονται στην ανακύκλωση, και έχουν δημιουργηθεί ώστε να ανταποκρίνονται στο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο του 2023. Οι στόχοι και οι σκοποί αφορούν τρεις κύριες μαθησιακές περιοχές: Γλώσσα, Προσωπική και Κοινωνικοσυναισθηματική Ανάπτυξη, Τέχνες, Περιβαλλοντική εκπαίδευση. Οι δραστηριότητες σχεδιάστηκαν με σκοπό να ενισχύουν το διάλογο και την ομαδοσυνεργατική μάθηση, ενώ παράλληλα καλλιεργούν την παραγωγή γραπτών και προφορικών κειμένων. Μέσα από τις δραστηριότητες επιδιώκεται να δημιουργηθούν ανομοιογενείς ομάδες, ώστε τα παιδιά να έχουν την ευκαιρία να αλληλοεπιδρούν και να συνεργάζονται με όλους τους συμμαθητές τους σε μια ποικιλία διαφορετικών δραστηριοτήτων. Τα παιδιά μέσα από την συνεργασία θα έχουν την ευκαιρία, να δημιουργήσουν νέες σχέσεις, να ανταλλάξουν εμπειρίες και να αποκτήσουν γνώσεις και νέες πληροφορίες με την καθοδήγηση των συνομηλίκων τους.

Η δημιουργία των δραστηριοτήτων έγινε με στόχο, να είναι αναπτυξιακά κατάλληλες, για αυτό όταν εφαρμοστούν, θα πρέπει να προσαρμοστούν, ώστε να ανταποκρίνονται στις δυνατότητες και τις ανάγκες των παιδιών. Ως μελλοντική νηπιαγωγός, αλλά και ο κάθε εκπαιδευτικός οφείλει να λαμβάνει υπόψιν του/της το εκάστοτε κοινωνικοπολιτισμικό πλαίσιο της τάξης του, όπως επίσης και να μην αντιμετωπίζει τα παιδιά ως μια ανομοιογενή ομάδα και όχι ως ομοιογενή, λαμβάνοντας υπόψιν του τις ατομικές τους διαφορές. (Πρόγραμμα Σπουδών για την Προσχολική Εκπαίδευση, 2021)

Επιπροσθέτως, τα παιδιά ενισχύονται για να δημιουργήσουν έργα τέχνης χρησιμοποιώντας την φαντασία και δημιουργικότητα τους. Στις δραστηριότητες η συμμετοχή του εκπαιδευτικού είναι βοηθητική. Ως βοηθητικό μέλος κάνει ανοιχτού τύπου ερωτήσεις οι οποίες δίνουν το μια ελευθερία στις απαντήσεις, καθώς δεν υπάρχει μόνο μια σωστή απάντηση, και καθοδηγεί τα παιδιά με βοηθητικό τρόπο, στο να βρουν μόνα τους τη λύση σε προβλήματα που προκύπτουν, χωρίς να την υποδειξεί. Ταυτόχρονα αξιοποιεί τις άστοχες απαντήσεις, ενισχύοντας τα παιδιά με την θετική ανατροφοδότηση και παροτρύνοντας τα να προσπαθήσουν. Τέλος, όπως έχει αναφέρει και ο Vygotsky ο/η εκπαιδευτικός οφείλει να λειτουργεί ως “σκαλωσιά”

για τα παιδιά , πάνω στον οποίο και με τις γνώσεις του θα στηριχθούν τα παιδιά, ώστε να εμπλουτίσουν και δομήσουν νέες γνώσεις.

Ιδέες των νηπίων πριν τις δραστηριότητες

1. Έχουν ακούσει τη λέξη ανακύκλωση και αναγνωρίζουν το σήμα της, αλλά δεν ξέρουν τι σημαίνει.
2. Γνωρίζουν την ύπαρξη διαφορετικών κάδων, αλλά όχι τη σημασία τους.
3. Δεν διαφαίνεται μία συσχέτιση των διαφορετικών προορισμών και της διαφορετικής μεταχείρισης του περιεχομένου των διαφορετικών κάδων
4. Τα νήπια δεν γνωρίζουν ποια υλικά ανακυκλώνονται και ποια όχι

Γενικοί στόχοι

1. Να προβληματιστούν για την κατανάλωση και την υπερκατανάλωση που υπάρχει στον κόσμο μας.
2. Να αξιολογήσουν την αξία της ανακύκλωσης, της επαναχρησιμοποίησης για την προστασία του περιβάλλοντος.
3. Να μάθουν να ανακυκλώνουν και να συμμετέχουν συνειδητά στη διαδικασία.
4. Να συνειδητοποιήσουν ότι μπορούν να βελτιώσουν το περιβαλλοντικό πρόβλημα έστω και λίγο μέσα από την ανακύκλωση.
5. Να αποκτήσουν τα παιδιά θετική στάση και συμπεριφορά απέναντι στο περιβάλλον.
6. Να αναγνωρίζουν ποια προϊόντα ανακυκλώνονται και να τα ξαναχρησιμοποιούν στην καθημερινότητά τους.

7. Να κατανοήσουν την έννοια της ανακύκλωσης και πώς αυτή συνδέεται με την προστασία του περιβάλλοντος.
8. Να νιώσουν υπεύθυνα αναλαμβάνοντας πρωτόγνωρες πρωτοβουλίες.
9. Να αποκτήσουν γνώσεις αλλά κυρίως καινούριες εμπειρίες.
10. Να αναπτύξουν πνεύμα ομαδικότητας και συνεργασίας.
11. Να αναπτύξουν την κριτική τους σκέψη.

Διάρκεια Προγράμματος:

Από αρχές Οκτωβρίου έως Δεκέμβριο

Η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του προγράμματος « Τα σκουπίδια μου φροντίζω και τον πλανήτη καθαρίζω» εκτυλίσσεται παράλληλα με άλλες δραστηριότητες του προγράμματος σπουδών του Νηπιαγωγείου. Ταυτόχρονα, το πρόγραμμα, ενσωματώνεται μέσα σε άλλες θεματικές ενότητες (Όπως η κατασκευή χριστουγεννιάτικων στολιδιών από υλικά που ανακυκλώνονται). Επιπλέον, η ενασχόληση με την ανακύκλωση δεν θα σταματήσει με την λήξη του οργανωμένου προγράμματος. Καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, θα χρησιμοποιούνται ανακυκλώσιμα υλικά στις κατασκευές και θα γίνεται ανακύκλωση από τα νήπια.

Μέθοδοι:

Μαθητοκεντρική, Ομαδοσυνεργατική, Βιωματική, Διαθεματική-Διεπιστημονική, Διερευνητική

Εκπαιδευτικές τεχνικές: Συζήτηση, ερωτήσεις-απαντήσεις, , ατομικές και ομαδικές εργασίες, επίδειξη, παιχνίδια, καταγισμός ιδεών, πρακτική άσκηση, παρατήρηση, επίσκεψη, δραματοποίηση.

Σχεδιασμός Δραστηριοτήτων:

1^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Τέχνη και ανακύκλωση (πρώτη επαφή με την ανακύκλωση)

1^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Πρώτη επαφή με την ανακύκλωση

Στόχοι:

1. Να ανταλλάξουν προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες σχετικές με την ανακύκλωση. (Γενικός στόχος 4)
2. Να έχουν ευκαιρίες για παραγωγή και κατανόηση προφορικού λόγου μέσα από την συζήτηση μας για την ανακύκλωση. (Γενικός στόχος 9)
3. Να εντοπίσουν νέες πληροφορίες για την ανακύκλωση και να καταλήξουν σε συμπεράσματα για αυτήν. (Γενικός στόχος 1)
4. Να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να προβληματιστούν πάνω σε θέματα αειφορίας. (Γενικός στόχος 2)
5. Να οργανώνουν και να επεκτείνουν τις γνώσεις τους σχετικά με τους αριθμούς, μέσα από την μέτρηση των υλικών. (Γενικός στόχος 9).
6. Να εκφράσουν την φαντασία τους, μέσω της τέχνης
7. Να χρησιμοποιούν την τέχνη ως μέσο έκφρασης
8. Να έρθουν σε επαφή με πολλά υλικά

Υλικά: Το βίντεο <https://www.youtube.com/watch?v=jUXWKk3JLCU&t=32s> ,

ανακυκλώσιμα και μη ανακυκλώσιμα υλικά.

Περιγραφή:

Αρχικά μιλάμε στην παρεούλα για τα σκουπίδια και βλέπουμε το εποπτικό υλικό που έχουμε στην διάθεση μας (Τι είναι σκουπίδια; Που έχετε δει σκουπίδια; Πως δημιουργούνται καθημερινά τα σκουπίδια; Εμείς τι σκουπίδια δημιουργούμε στο σχολείο και στο σπίτι; Τι είναι οι χωματερές; Πώς μπορούμε να μειώσουμε τα

σκουπίδια; Ποια είναι η λύση;) Διερευνούμε τις απόψεις των παιδιών, και δίνουμε πληροφορίες. Μαθαίνουμε τι είναι τα «κοινά» σκουπίδια, μιλάμε για την ανακύκλωση κι τον μπλε κάδο, κάνουμε ομάδες και μαζεύουμε τα αντικείμενα που χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητα μας και ανακυκλώνονται, και βρίσκουμε τι δεν ρίχνουμε στους μπλε κάδους. Μετρούμε και απαριθμούμε τα υλικά που υπάρχουν σε κάθε ομάδα. Επίσης γνωρίζουμε τον «Μπλέκα»: το εκπαιδευτικό βίντεο, για τον Μπλε κάδο της ΕΕΑΑ. Ποια είναι τα συναισθήματα που σου δημιουργούνται βλέποντας το βίντεο; Πως πιστεύεις πως νιώθει ο πλανήτης μας για όλα αυτά; Πάρα πολύ λυπημένος και στεναχωρημένος..... Τα παιδιά ζωγραφίζουν τον πλανήτη αποτυπώνοντας το πώς αισθάνεται.

2^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Ο δικός μας πίνακας αναφοράς

Στόχοι:

1. Να αναγνωρίζουν ποια προϊόντα ανακυκλώνονται (Γενικός στόχος 6)
2. Να χρησιμοποιούν λέξεις με βάση το θέμα μας. (Γενικός στόχος 9)
3. Να εντοπίσουν γράμματα και να τα τοποθετήσουμε με σωστή σειρά για να σχηματιστούν οι λέξεις. (Γενικός στόχος 9)
4. Να ενισχυθεί η λεπτή τους κινητικότητα, με το να κολλήσουν τα γραμματάκια.(Γενικός στόχος 11)
5. Να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να προβληματιστούν πάνω σε θέματα αειφορίας, στόχος που αναφέρεται στην προηγούμενη δραστηριότητα και ταιριάζει κάλλιστα και σ' αυτήν, καθώς τα παιδιά θα χρειαστεί να εξετάσουν κάποιους παράγοντες και να καταγράψουν κάποιους άλλους που θα εντοπίσουν, γεγονός που θέτει άμεσα σε λειτουργία την κριτική τους ικανότητα.
6. Να αναγνωρίσουν την αξία του να μοιράζονται, τόσο ιδέες, όσο αρμοδιότητες και υλικά, στόχος που αφορά το τελευταίο στάδιο της δραστηριότητας,

δηλαδή την κατασκευή, τονίζοντας ότι τα εκπαιδευτικά προγράμματα εστιάζουν και σε θέματα προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης (ΑΠΣ, 2011).

Υλικά: υλικά που ανακυκλώνονται
πολύχρωμά χαρτάκια με γράμματα
ένα μεγάλο χαρτόνι.

Περιγραφή:

Μαζί με τα παιδιά κάνουμε μια βόλτα μέσα στο σχολείο και βρίσκουμε υλικά που ανακυκλώνονται μέσα στο σχολείο. Τα παιδιά παρατηρούν καλύτερα τον χώρο του σχολείου για να εντοπίσουν τους κάδους που υπάρχουν στη γύρω περιοχή και να τους καταγράψουν. Να παρατηρήσουν τυχόν προβλήματα και να εξετάσουν κατά πόσο ο χώρος του σχολείου είναι επαρκώς φροντισμένος, καταγράφοντας κάποιες καλές πρακτικές διαχείρισης των απορριμμάτων που εντόπισαν. Χωριζόμαστε σε ομάδες και σε ένα μεγάλο μπλε χαρτόνι, τοποθετούμε τα υλικά που βρήκαμε (χαρτί, πλαστικό, μέταλλο, αλουμίνιο, γυαλί). Στην συνέχεια σχηματίζουμε τις λέξεις αυτών των υλικών από πολύχρωμά χαρτάκια, στην παρεούλα και τα κολλάμε στο χαρτόνι μας.

3^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Δημιουργία γωνίας ανακύκλωσης

Στόχοι:

1. Να αναπτύξουν πνεύμα ομαδικότητας και συνεργασίας (Γενικός στόχος 10)
2. Να συνεργαστούν μεταξύ τους για να ολοκληρώσουν την κατασκευή τους (Γενικός στόχος 10)

3. Να αναγνωρίσουν την αξία του να μοιράζονται, τόσο ιδέες, όσο αρμοδιότητες και υλικά. (Γενικός στόχος 8 και 10
4. Να σκεφτούν για να επιλέξουν το σχήμα, το μέγεθος, και το χρώμα της λέξης που έχουν αναλάβει να σχεδιάσουν. (Γενικός στόχος 9)
5. Να πειραματιστούν με διάφορα υλικά και χρώματα (Γενικός στόχος 9)

Υλικά:

Δύο μεγάλα κουτιά

Μαρκαδόρους

Νερομπογιές

Κόλλες

Περιγραφή:

Στην παρεούλα συζητάμε για το τι είναι η ανακύκλωση, συνδυάζοντας και τις γνώσεις τους από τις προηγούμενες δραστηριότητες. Σε ένα μεγάλο χαρτί το οποίο στην μέση γράφει « τι είναι η ανακύκλωση;» συζητάμε τις ιδέες των παιδιών και τις γράφουμε σε κατηγορίες. Τα περισσότερα παιδιά γνωρίζουν την έννοια της ανακύκλωσης γενικά και αόριστα, οπότε στο νηπιαγωγείο αρχίζουμε να κάνουμε ανακύκλωση, σε υλικά που μπορεί να διαχειριζόμαστε καθημερινά όπως χαρτιά και πλαστικά μπουκάλια. Κατασκευάζουμε δύο κάδους ανακύκλωσης χαρτιού και πλαστικού, διαφορετικούς και διασκεδαστικούς, για να παίζουμε μπάσκετ. Τέλος γράφουμε πάνω στους κάδους την λέξη ανακύκλωση, και χωρίζομαστε σε δύο ομάδες, η μια ομάδα αναλαμβάνει να ζωγραφίσει (και σε τρισδιάστατη μορφή αν θέλει) στον ένα κάδο υλικά από χαρτί και η άλλη ομάδα υλικά από πλαστικό που είδαμε και στις προηγούμενες δραστηριότητες. Η κάθε ομάδα θα αποφασίσει για τον τρόπο που θα τα ζωγραφίσει ή θα τα φτιάξει και τα υλικά που θα χρησιμοποιήσει.

4^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Τα παιδιά φτιάχνουν ανακυκλωμένο χαρτί χρησιμοποιώντας παλιές εφημερίδες

Στόχοι:

1. Τα παιδιά μαθαίνουν να φτιάχνουν τις δικό τους χαρτί, χρησιμοποιώντας παλιές εφημερίδες και τη φαντασία τους. (Γενικός στόχος 9)
2. Τα παιδιά να εμπλακούν στη διαδικασία ανακύκλωσης χαρτιού, ώστε να αντιληφθούν την αξία της και να συμβάλλουν στη συλλογή και μείωση της κατανάλωσης. (Γενικός στόχος 2 και 5)
3. Να αναγνωρίσουν την αξία του να μοιράζονται, τόσο ιδέες, όσο αρμοδιότητες και υλικά (Γενικός στόχος 8)
4. Να πειραματιστούν με διάφορα υλικά. (Γενικός στόχος 9)

Υλικά: Παλιές εφημερίδες, περιοδικά

2 πλαστικές λεκάνες

1 ορθογώνιο ταπί φούρνου

1 μακρόστενη σήτα (διαστάσεων όση η επιφάνεια του ταπιού)

1 μπλέντερ

1 πλάστης κουζίνας

Περιγραφή:

Χωρίζομαστε σε δύο μεγάλες ομάδες. Σε κάθε ομάδα υπάρχει και μια νηπιαγωγός για ενίσχυση και παρατήρηση. Κόβουμε τις παλιές εφημερίδες σε μικρά κομμάτια και τις μουλιάζουμε σε μία λεκάνη με νερό. Τα κάνουμε όλα έναν πολτό σε ένα μπλέντερ (αν θέλουμε προσθέτουμε λίγη λευκή τέμπερα για να βγει πιο άσπρος ο πολτός). Βάζουμε τον πολτό στη 2η λεκάνη. Τοποθετούμε στο ταπί τη σήτα και ρίχνουμε νερό τόσο ώστε να καλύψει τον πάτο της σήτας. Βάζουμε προσεχτικά όλο τον χαρτοπολτό στην επιφάνεια της σήτας ώστε να σκεπαστεί ολόκληρη. Σηκώνουμε τη σήτα να στραγγίσει από τα νερά και την αναποδογυρίζουμε επάνω σε μια απλωμένη εφημερίδα. Αφαιρούμε τη σήτα και αφού πρώτα τοποθετήσουμε πάνω στον χαρτοπολτό μας μια επιπλέον απλωμένη εφημερίδα τον στρώνουμε με τον πλάστη.

Τον αφήνουμε να στεγνώσει τελείως για 1 ημέρα (κοντά σε παράθυρο). Με τον χαρτοπολτό αποφασίζουμε στην παρεούλα να φτιάξουμε τα δικά μας γλυπτά, χωρισμένοι σε ομάδες. Το χαρτί που φτιάξαμε το αποθηκεύουμε σε ένα μέρος μέσα στην τάξη για να το χρησιμοποιήσουμε στην παρακάτω δραστηριότητα.

5^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Η έκθεση

Στόχοι:

1. Να γίνουν ικανά να ανακυκλώνουν όσο το δυνατόν περισσότερα υλικά (Γενικός στόχος 3)
2. Να συνεργάζονται, να διαπραγματεύονται και να δημιουργούν (Γενικός στόχος 8,9 και 10)
3. Να περιγράψουν και να εξηγήσουν τι βλέπουν σε αυτά τα έργα τέχνης (Γενικός στόχος 6 και 4)
4. Να αναγνωρίσουν το στοιχείο τη ανακύκλωσης σε αυτά τα έργα τέχνης (Γενικός στόχος 7)
5. Να ενισχυθεί η λεπτή τους κινητικότητα, η φαντασία και η δημιουργικότητα τους μέσα από την δημιουργία των καλλιτεχνικών έργων(Γενικός στόχος 9)

Υλικά: όλων των ειδών τα υλικά,

το χαρτί που φτιάξαμε από την προηγούμενη δραστηριότητα,

υπολογιστής,

και διάφορα άλλα υλικά που έχουμε μέσα στην τάξη.

Περιγραφή:

Προτείνουμε στα παιδιά, να φτιάξουμε κάτι από υλικά «άχρηστα», και τα παιδιά φέρνουν στο σχολείο όλων των ειδών τα υλικά. Χρησιμοποιούμε και το χαρτί που

φτιάξαμε από την προηγούμενη δραστηριότητα, για να φτιάξουμε ένα δικό μας έργο. Αποφασίζουμε για αυτό που θα φτιάξουμε ακούγοντας τις ιδέες των παιδιών και καταλήγοντας στο έργο που θα φτιάξουμε με ψηφοφορία. Αφού φτιάξουν όλοι μαζί ένα έργο, θα δούμε και άλλα έργα τέχνης από ανακυκλώσιμα υλικά και θα επισκεφτούμε το site του μουσείου σύγχρονης τέχνης «ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ» και θα δούμε πως και οι μεγάλοι κάνουν τέχνη μερικές φορές από «σκουπίδια». Έπειτα θα ρωτήσουμε τα παιδιά ποιο έργο από όλα τους άρεσε περισσότερο, και θα συζητήσουμε για το πώς μπορούμε να φτιάξουμε κι άλλα έργα τέχνης και εμείς και να τα δείξουμε στους γονείς, αλλά και στα υπόλοιπα παιδιά από τα άλλα τμήματα. Στο τέλος τα παιδιά ατομικά φτιάχνουν μέσα στην τάξη κι άλλα έργα τέχνης από υλικά που έχουμε συγκεντρώσει μέσα στην τάξη, στολίζοντας την γωνία της ανακύκλωσης μέσα στην τάξη.

2^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Μουσική και ανακύκλωση

6^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Το τραγούδι της ανακύκλωσης

Στόχοι:

1. Να τραγουδούν ένα τραγούδι, να επαναλαμβάνουν τους στίχους και τον ρυθμό της μελωδία του. (Γενικός στόχος 9)
2. Να συντονίζουν την φωνή τους σύμφωνα με τον ρυθμό μέσα από το τραγούδι (Γενικός στόχος 9)
3. Να ασκηθούν τα νήπια, ώστε να τραγουδούν ορθά. Να αναπτύξουν την ακουστική τους ικανότητα μέσα από το τραγούδι της ανακύκλωσης. (Γενικός στόχος 8)
4. Να αναπτύξουν την ικανότητα να εκτιμούν και να ανταποκρίνονται σε αισθητικά στοιχεία της μουσικής. (Γενικός στόχος 9)

5. Να αναπτύξουν τις μουσικές ικανότητές τους μέσα από το τραγούδι. (Γενικός στόχος 9)
6. Να αναπτύξουν, μέσω της μουσικής, πνεύμα συνεργασίας, υπευθυνότητας, πειθαρχίας και επικοινωνίας, στοιχείων απαραίτητων για την κοινωνικοποίησή τους. (Γενικός στόχος 10)

Υλικά:

https://www.google.gr/search?q=%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B9+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%B7%CE%BD+%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CF%85%CE%BA%CE%BB%CF%89%CF%83%CE%B7&sxsrf=APwXEdcEpEjCbduXe6ri5OIk3ydDNdTNCw%3A1684225824905&source=hp&ei=ID9jZLvXNlnBxc8PgJSU2Ac&iflsig=AOEireoA AAAAZGNNMGUby3VLjWYnUyAEodbS smVL9cH&oq=%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B1%CE%BA%CE%B9+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%B7%CE%BD+%CE%B1%CE%BD%CE%B1&gs_lcp=Cgdnd3Mtd2l6EAEYADIGCAAQFhAeMgYIABAWEB4yBggAEBYQHjIGCAAQFhAeMgYIABAWEB4yBggAEBYQHjoECCMQJzoFCAAQgAQ6CwguEIAEEMcBENEDOGUILhCABDoJCCMQigUQExAnOg8ILhCKBRATEMcBEK8BECc6CAguEIAEENQCOggIABCABBDLAToICC4QgAQQyWE6CwguENQCEIAEEMsBOgoIABCABBKEMsBOgoILhCABBKEMsBOgYIABAeEAo6BAgAEB46BwgjELACECc6BwgAEA0QgAQ6BggAEB4QDToJCAAQDRATEIAEOgkILhANEBMQgAQ6DAguEA0QExCABBDDUAjoICAAQFhAeEApQAFifY2CcdWgAcAB4AIAB6QGIAbMWkgEGMC4yMC4ymAEAoAEB&sclient=gws-wiz#fpstate=ive&vld=cid:d7ba013d,vid: aMVpHaUx7c

Περιγραφή:

Στην παρεούλα ακούμε το τραγούδι της ανακύκλωσης, από την παιδική χωροδία του Σπύρου Λάμπρου. Ρωτάμε τα παιδιά αν έχουν άγνωστες λέξεις και τις συζητάμε. Τραγουδάμε το τραγούδι για να μας μείνει στην μνήμη, τραγουδώντας πρώτα με παλαμάκια για να πιάσουμε τον ρυθμό και να τον μάθουμε. Στην συνέχεια μοιράζουμε από μια στροφή του τραγουδιού σε μια ομάδα παιδιών, και ανάλογα την στροφή που έχουν πάρει την τραγουδάνε με την σειρά όπως είναι στο τραγούδι. Στο τέλος όλοι μαζί.

7^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Η αφίσα του τραγουδιού της ανακύκλωσης

Στόχοι:

1. Να αποφασίσουν συνεργατικά για το πώς θα ζωγραφίσουν τον στίχο που έχουν αναλάβει αλλά και με ποιο υλικό θα το ζωγραφίσουν. (Γενικός στόχος 10)
2. Να συνεργαστούν μεταξύ τους για να ολοκληρώσουν την κάθε ζωγραφιά τους (Γενικός στόχος 10)
3. Να χρησιμοποιούν αυτές τις νέες πληροφορίες στην καθημερινότητα τους (Στόχος 6)
4. Να καταγράψουν στο μυαλό τους τις νέες πληροφορίες που αντιληφθήκαν (Στόχος 9)
5. Να αναγνωρίσουν την αξία του να μοιράζονται, τόσο ιδέες, όσο αρμοδιότητες και υλικά (Στόχος 8 και 10)

Υλικά:

Χαρτιά Α3

Μαρκαδόρους

Νερομπογιές

Ένα μεγάλο μεταξωτό ύφασμα

Καρφίτσες

Περιγραφή:

Στις ομάδες που είχαμε χωριστεί από την προηγούμενη δραστηριότητα, ζωγραφίζουμε τον κάθε στίχο του τραγουδιού με μαρκαδόρους ή νερομπογιές. Η κάθε ομάδα ζωγραφίζει την στροφή που είχε, και μετά σε ένα μεγάλο μεταξωτό ύφασμα

καρφιτσώνουμε με την σειρά που είναι στο τραγουδιού τις ζωγραφιές. Στο τέλος το τοποθετούμε κάπου ψηλά στην τάξη και όποτε τραγουδάμε το τραγούδι της ανακύκλωσης το έχουμε για να βοηθάει να θυμόμαστε τους στοίχους.

8^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Κατασκευή μουσικών οργάνων από ανακυκλώσιμα υλικά

Στόχοι:

1. Να αποφασίσουν συνεργατικά για την ιδέα φτιάξουν. αλλά και τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουν. (Γενικός στόχος 10 και 8)
2. Να συνεργαστούν μεταξύ τους για να ολοκληρώσουν την κατασκευή τους (Γενικός στόχος 10)
3. Να έχουν ευκαιρίες για παραγωγή και κατανόηση προφορικού λόγου (Γενικός στόχος 8)
4. Να ενισχυθεί η λεπτή τους κινητικότητα, με το να φτιάξουν το δικό τους μουσικό όργανο. (Γενικός στόχος 9)

Υλικά:

Ανακυκλώσιμα υλικά

Ρύζι

Καστανή ζάχαρη

Μαχαράκι χειροτεχνίας(το οποίο θα χρησιμοποιηθεί μόνο από την νηπιαγωγό, δεν θα δοθεί στα παιδιά)

Κόλλες

Ζελοτέιπ

Περιγραφή:

Στην παρεούλα λέμε πως έχουμε μια ιδέα.....Τι λέτε να φτιάξουμε την δική μας ορχήστρα της ανακύκλωσης. Επιλέγουμε ποια κατηγορία ανακυκλώσιμων υλικών θα μας βοηθήσει να στήσουμε την ορχήστρα μας και ξεκινά η αναζήτηση των αντικειμένων. Χωριζόμαστε σε ομάδες και αφού βρούμε τα υλικά και τα μουσικά όργανα που θέλουμε να κατασκευάσουμε για να έχουμε μέσα στην τάξη, αλλά και για να συνοδέψουμε τον ρυθμό του τραγουδιού της ανακύκλωσης που μάθαμε, φτιάχνουμε τα δικά μας μουσικά όργανα από ανακυκλώσιμα υλικά. Για να φτιάξουμε τις μαράκες, θα βάλουμε μέσα σε χάρτινες ή πλαστικές ή μεταλλικές συσκευασίες από χυμούς και αναψυκτικά ρύζι ή καστανή ζάχαρη. Για να φτιάξουμε τις κιθάρες, βάφουμε άδεια κουτιά από επιτραπέζια χαρτομάντιλα και τα χαρτο-κύλινδρα από χαρτιά κουζίνας με τα αγαπημένα τα αγαπημένα χρώματα των παιδιών και το αφήνουμε να στεγνώσει. Πριν συνεχίσουμε, θα βεβαιωθούμε ότι έχει στεγνώσει. Φοδράρουμε τα εσωτερικά των κουτιών από τα χαρτομάντιλα με ορθογώνια κομμάτια από χαρτιά περιτυλίγματος ή το βάφουμε. Τοποθετούμε το κάθε κουτί από τα χαρτομάντιλα έτσι ώστε να στέκεται στη μια του πλευρά και κρατάμε τον χαρτο-κύλινδρο από χαρτί κουζίνας στην επάνω πλευρά. Σχεδιάζουμε το περίγραμμά του και στη συνέχεια ο νηπιαγωγός κόβει το κομμάτι με το μαχαιράκι χειροτεχνίας. Μέσα στην τρύπα που σχηματίστηκε βάζουμε τον χαρτο-κύλινδρο και ο νηπιαγωγός το κολλάει με το πιστολάκι κόλλας. Μετά την κατασκευή των μουσικών οργάνων παίζουμε στην παρεούλα την ορχήστρα και στο τέλος τοποθετούμε τα μουσικά μας όργανα στην γωνία της μουσικής.

3^η ΕΝΟΤΗΤΑ: Θέατρο και ανακύκλωση

9^ο ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Τίτλος: Κουκλοθέατρο

Στόχοι:

1. Να επαναρησιμοποιήσουν υλικά (Γενικός στόχος 2)

2. Να αναγνωρίσουν την αξία του να μοιράζονται, τόσο ιδέες, όσο αρμοδιότητες και υλικά (Στόχος 8 και 10)
3. Να ενισχυθεί η λεπτή τους κινητικότητα, με την κατασκευή της κούκλας. (Γενικός στόχος 9)
4. Να ενισχυθεί η φαντασία και η δημιουργικότητα τους μέσα από την δημιουργία της ιστορίας. (Γενικός στόχος 9 και 7)

Υλικά:

Χαρτιά Α3

Ξυλάκια

Μαρκαδόρους

Κόλλες

Ένα χαρτόνι

Κουκλοθέατρο

Περιγραφή:

Αφού συγκεντρώσουμε τα υλικά που έχουμε μέσα στην τάξη φτιάχνουμε από χαρτί και ξυλάκια δικούς μας ήρωες. Το κάθε παιδί ζωγραφίζει τον δικό του ήρωα όπως τον θέλει και στην συνέχεια με την βοήθεια της νηπιαγωγού το κόβει και το κολλάει στο ξυλάκι. Φτιάχνουμε μαζί με τα παιδιά μια μικρή ιστορία με βάση αυτά που μάθαμε για την ανακύκλωση και τους ήρωες που έφτιαξαν τα παιδιά και την γράφουμε σε ένα χαρτόνι. Παίζουμε την ιστορία μας στο κουκλοθέατρο με τις κούκλες, όλοι μαζί, και το τραβάμε βίντεο για τους γονείς.

10^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Χριστουγεννιάτικη θεατρική παράσταση με θέμα την ανακύκλωση

Στόχοι:

1. Να χρησιμοποιήσουν τις διαδικασίες της ανακύκλωσης και να καταλάβουν την σημασία της συμμετοχής τους σε αυτήν (Γενικός στόχος 2 και 3)
2. Να αναγνωρίσουν τα ανακυκλώσιμα υλικά και τα χρησιμοποιήσουν (Γενικός στόχος 6)
3. Να ενισχυθεί η φαντασία και η δημιουργικότητα τους μέσα από την δημιουργία της ιστορίας. (Γενικός στόχος 9 και 7)
4. Να ενισχυθεί η λεπτή τους κινητικότητα, μέσα από τις κατασκευές των σκηνικών (Γενικός στόχος 9).

Υλικά:

Ανακυκλώσιμα υλικά

Διάφορα άλλα υλικά που έχουμε μέσα στην τάξη

Σελοτέιπ

Ψαλίδια

Κόλλες

Υφάσματα

Περιγραφή:

Συζητάμε μαζί με τα παιδιά για τα Χριστούγεννα, και αποφασίζουμε όλοι μαζί να φτιάξουμε μια χριστουγεννιάτικη ιστορία, χρησιμοποιώντας και τις πληροφορίες που έχουμε για την ανακύκλωση. Η ιστορία θα έχει θέμα, ανακύκλωση τα Χριστούγεννα. Κατασκευάζουμε σε δύο μεγάλες ομάδες το σκηνικό μας από ανακυκλώσιμα υλικά. Ρωτάμε τα παιδιά τι θα χρειαστούμε να κατασκευάσουμε για την παράσταση μας και ποια υλικά θα χρειαστούμε. Θα μπορούσαμε να τα φτιάξουμε με τα υλικά που μάθαμε ότι ανακυκλώνουμε; Αν ναι, ποια είναι αυτά; Η παράσταση θα διαδραματιστεί μέσα στην τάξη με θεατές τους γονείς.

Πιθανές γνώσεις και δεξιότητες των νηπίων μετά την εφαρμογή των δραστηριοτήτων

1. Αναγνώρισαν την λέξη ανακύκλωση και το σήμα της
2. Γνωρίζουν την σημασία της ανακύκλωσης και πόσο απαραίτητο είναι να γίνεται
3. Γνώρισαν την ύπαρξη των διαφορετικών κάδων και την σημασία τους
4. Ανακυκλώνω σωστά για να σώσω τον πλανήτη μας
5. Δεν ανακυκλώνονται όλα τα υλικά
6. Κάθε υλικό των αντικειμένων έχουν τον δικό τους συγκεκριμένο
7. Δεν τα πετάμε όλα μαζί
8. Η ανακύκλωση γίνεται και στο σπίτι
9. Μπορούμε από τα ανακυκλώσιμα υλικά να φτιάξουμε κι άλλα πράγματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

Αποτελέσματα- Αξιολόγηση των δραστηριοτήτων

1^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στόχοι: Στην συγκεκριμένη δραστηριότητα, όπως ανέφεραν και οι πέντε φοιτητές μπορούν να επιτευχθούν οι επιδιωκόμενοι στόχοι.

Διαδικασία: Όσον αφορά την διαδικασία φάνηκε από τις απαντήσεις που έδωσαν οι φοιτητές ότι είναι κατανοητή στα παιδιά, δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στο σημείο της αριθμητικής όπου όπως αναφέρει μια φοιτήτρια στην απάντηση της θα πρέπει να δοθεί με μεγαλύτερη ανάλυση, για να μπορέσουν τα νήπια να καταλάβουν τι ακριβώς πρέπει να κάνουν. Ωστόσο μια φοιτήτρια επισημαίνει, ότι αν τα παιδιά έρχονται για πρώτη φορά σε επαφή με το θέμα της ανακύκλωσης και δεν γνωρίζουν βασικά πράγματα γι' αυτήν (π.χ. Τι είναι;, Ποια είναι τα ανακυκλώσιμα υλικά;, Ποιες είναι οι κατηγορίες των υλικών και πώς τις διαχωρίζουμε κτλ.), ενδεχομένως αυτή η δραστηριότητα να χρειαστεί να σπάσει σε επιμέρους, ώστε να δοθεί στο κάθε τμήμα της η σημασία που του αναλογεί και να γίνει το περιεχόμενό της, σίγουρα κατανοητό από τα παιδιά.

Λεξιλόγιο: Τέλος και οι πέντε φοιτητές απάντησαν πως το λεξιλόγιο είναι σωστό, καθώς είναι εύκολα κατανοητό για τα παιδιά και δεν χρησιμοποιείται κάποια επιστημονική ορολογία, χωρίς να επισημανθεί η σημασία της.

Συζήτηση για τις προτεινόμενες αλλαγές: Σύμφωνα με τις απαντήσεις που έδωσαν οι φοιτητές για την άποψη τους για την πρώτη δραστηριότητα, όπως αναφέρει η πρώτη φοιτήτρια η γενικότερη εικόνα που είχε για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα, είναι θετική και τονίζει πως θα μπορούσε να την αξιοποιήσει στα πλαίσια ενός δικού της εκπαιδευτικού σχεδιασμού, αλλά με κάποιες τροποποιήσεις ως προς την διάρκειά της. Η δεύτερη φοιτήτρια αναφέρει πως η δραστηριότητα είναι απλή και εισαγωγική για το θέμα της ανακύκλωσης, αλλά θα εστίαζε επίσης και στον τρόπο μείωσης των σκουπιδιών και θα ρωτούσε τα παιδιά αν μπορούν να σκεφτούν τρόπους για να τα μειώσουμε, αναλύοντας και περισσότερο το κομμάτι της αριθμητικής. Επίσης, επιμένει πως δεν γίνεται αναφορά για τον σωστό τρόπο ανακύκλωσης και καθαρισμού των ανακυκλώσιμων υλικών, που το θεωρεί επίσης σημαντικό. Η τρίτη φοιτήτρια πιστεύει ότι θα μπορούσαμε να χωρίσουμε και να ομαδοποιήσουμε τα

σκουπίδια σε κατηγορίες για όλους τους κάδους ανακύκλωσης, ενώ η τέταρτη φοιτήτρια αναφέρει μια αλλαγή που θα μπορούσε να γίνει στην αρχή . Για παράδειγμα, στην αρχή της δραστηριότητας, θα μπορούσαμε να θέσουμε έναν προβληματισμό στα παιδιά (πχ Ο πλανήτης είναι βαριά άρρωστος κ χρειάζεται τη βοήθειά μας) ώστε να εισάγουμε πιο ευκολά το θέμα.

2^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στόχοι: Στην δεύτερη δραστηριότητα η πλειονότητα των φοιτητών απάντησαν ότι οι στόχοι είναι κατανοητοί, εκτός από μια φοιτήτρια που δεν της φάνηκαν αρκετοί. Η συγκεκριμένη φοιτήτρια θα έδινε μεγαλύτερη έμφαση στη γλώσσα και όχι τόσο στις δεξιότητες των παιδιών που θα αποκτήσουν. Αναφέρει πως οι στόχοι επιτυγχάνονται αλλά κάποιιοι θα μπορούσαν να είναι πιο συγκεκριμένοι. Επίσης στο σημείο που αναφέρονται οι κάδοι που υπάρχουν δεν αντιστοιχεί κάποιος στόχος.

Διαδικασία: φάνηκε ότι αξιολογείται ως κατανοητή για τα νήπια. Μάλιστα μια φοιτήτρια βρήκε την διαδικασία αρκετά ενδιαφέρουσα για τα νήπια, πιστεύοντας πως θα άρεσε ιδιαίτερα στα παιδιά καθώς θα ξεφύγουν από το πλαίσιο της τάξης, λαμβάνοντας διαφορετικά ερεθίσματα και εμπειρίες, που ενδεχομένως να τους αποτυπωθούν εντονότερα. Στον αντίθετο άξονα, όπου μια φοιτήτρια τόνισε πως η διαδικασία χρήζει περισσότερης ανάλυσης.

Λεξιλόγιο: Το λεξιλόγιο βρέθηκε από όλους τους φοιτητές σωστό, και μπορεί γίνει κατανοητό από τα παιδιά, ώστε να είναι εύκολο για τα ίδια να συμμετέχουν και να μπορούν αν ανταποκριθούν στα ερωτήματα.

Συζήτηση για τις προτεινόμενες αλλαγές: Λαμβάνοντας υπόψιν τις απόψεις των φοιτητριών, η γνώμη της πρώτης φοιτήτριας γι' αυτήν την δραστηριότητα είναι πολύ καλή, καθώς όπως αναφέρει θέτει τα παιδιά σε μια διαδικασία ανακάλυψης, ενώ αφορά παράλληλα και γλωσσικά ζητήματα, χωρίς να αποκλίνει από το βασικό θέμα των δραστηριοτήτων, που είναι η ανακύκλωση. Η δεύτερη φοιτήτρια αναφέρει πως μετά την παρατήρηση των κάδων στον περιβάλλοντα χώρο δεν υπάρχει κάποια συνέχεια για τους κάδους. Ανάλογα με το αποτέλεσμα η συγκεκριμένη φοιτήτρια θα πρότεινε στα παιδιά να κάνουν κάτι για να το βελτιώσουν. Πχ επιστολή για να μας φέρουν κάδο αν δεν υπάρχει, να φτιάξουμε εμείς έναν προσωρινό κάδο για την

ανακύκλωση. Επίσης, τονίζει πως δεν είναι σαφές ο τρόπος που θα χωριστούν οι ομάδες. Θα μπορούσαν να ήταν χωρισμένες από πριν και η κάθε ομάδα να ψάχνει «σκουπίδια» από αυτό το υλικό. Η τρίτη φοιτήτρια επισημαίνει την επικινδυνότητά του να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με το γυαλί, ενώ η τέταρτη φοιτήτρια αναφέρει πως σε αυτήν την δραστηριότητα, πρώτα θα παρατηρούσαμε το περιβάλλοντα χώρο του σχολείου και έπειτα θα βρίσκαμε τα ανακυκλώσιμα υλικά, όχι το ανάποδο. Επιπλέον, στο δεύτερο σκέλος της δραστηριότητας, με το χαρτόνι, δεν έβρισκε τον λόγο να τοποθετηθούν τα υλικά πάνω σε αυτό. Εάν ο στόχος είναι να εντοπίσουν γράμματα και να τα τοποθετήσουν τα παιδιά με σωστή σειρά για να σχηματιστούν οι λέξεις και να χρησιμοποιούν το κατάλληλο λεξιλόγιο, τότε η φοιτήτρια αναφέρει πως θα μπορούσαμε απλώς να ξανασκεφτούμε τα «ανακυκλώσιμα υλικά», χωρίς να χρειάζεται να τα βλέπουμε κιόλας, και να γράψουμε έτσι τις λέξεις, δείχνοντας στα παιδιά τα γράμματα (πχ ΠΛΑΣΤΙΚΟ ΜΠΟΥΚΑΛΙ).

3^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στόχοι: Στην τρίτη δραστηριότητα οι στόχοι όπως αναφέρουν οι περισσότεροι φοιτητές αναφέρονται στην ομαδικότητα και την συνεργασία μεταξύ των παιδιών. Ανταποκρίνονται στα ζητήματα που θέτει η δραστηριότητα και μπορούν να επιτευχθούν, αλλά μια φοιτήτρια αναφέρει πως θα μπορούσαν να υπάρχουν κι άλλοι στόχοι.

Διαδικασία: Όσον αφορά την διαδικασία δύο στους τέσσερις φοιτητές αναφέρουν πως η διαδικασία δεν γίνεται κατανοητή. Μια φοιτήτρια αναφέρει ότι δεδομένου ότι φαίνεται σαν να εμπεριέχονται δύο δραστηριότητες σε μία, η διαδικασία δεν γίνεται κατανοητή. Συγκεκριμένα, η πρώτη δραστηριότητα αφορά τις ιδέες των μαθητών και την αποτύπωση αυτών στο χαρτόνι, ενώ η δεύτερη την δημιουργία καλαθιών ανακύκλωσης για αξιοποίηση κατά τη διάρκεια του ελεύθερου παιχνιδιού. Η φοιτήτρια αναφέρει πως δεν υπάρχει κάποια λογική σύνδεση μεταξύ αυτών των δύο, ώστε να ενταχθούν σε μία ενιαία δραστηριότητα, ενώ η δεύτερη δεν έχει ούτως ή άλλως κάποια ουσιαστική σκοπιμότητα, καθώς επιδιώκεται να κάνουν τα παιδιά τον διαχωρισμό των ανακυκλώσιμων υλικών σε χάρτινα και πλαστικά, ενώ σε προηγούμενη δραστηριότητα, αυτή η διαδικασία είχε γίνει αρκετά πιο αναλυτικά και δεν χρειάζεται, να επαναληφθεί μ' αυτό τον τρόπο. Ένας άλλος φοιτητής επισημαίνει

πως στο σημείο όπου γίνεται αναφορά για το μπάσκετ, δεν έγινε κατανοητό το πως θα παίζουν τα παιδιά.

Λεξιλόγιο: Το λεξιλόγιο της συγκεκριμένης δραστηριότητας, χαρακτηρίστηκε από όλους τους φοιτητές κατανοητό. Επιπρόσθετα μια φοιτήτρια θα το ήθελε με μεγαλύτερη συνοχή στις προτάσεις, ενώ ο φοιτητής αναφέρει πως θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην εξήγηση των όρων «Μείωση, επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση», ώστε αν γίνει το περιεχόμενο αυτών κατανοητό από τα παιδιά, για να μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες τις δραστηριότητας.

Συζήτηση για τις προτεινόμενες αλλαγές: Από τις κριτικές των φοιτητών για αυτήν την δραστηριότητα φάνηκε ότι τους μπερδέψε αρκετά. Μια φοιτήτρια αναφέρει ότι η δραστηριότητα της προκάλεσε μία σύγχυση, επειδή ακριβώς εμπεριέχει δύο επιμέρους διαφορετικές δραστηριότητες, σε μία. Γι' αυτόν τον λόγο, θα απέρριπτε το δεύτερο κομμάτι της και θα εστίαζε στο πρώτο, που αφορά τις ιδέες των μαθητών και λειτουργεί σαν μια ανατροφοδότηση και αξιολόγηση των δύο προηγούμενων δραστηριοτήτων, που θα μπορούσε να οδηγήσει, ενδεχομένως, σε επαναπροσδιορισμό των στόχων των επόμενων δραστηριοτήτων, ώστε να ανταποκρίνονται στις τρέχουσες ανάγκες των παιδιών. Ένας από τους φοιτητές θα επιδίωκε λίγο καλύτερη συνοχή στις προτάσεις ώστε να βγαίνει ευκολότερο νόημα (να ξεχωρίζει η θεωρία από τη πρακτική δραστηριότητα). Επίσης, η κατασκευή των κάδων θα ήταν καλύτερο να γίνει πιο συγκεκριμένη (από τι θα φτιαχτεί;, σε τι μορφή θα είναι; Τι σχήμα; Κλπ) και τέλος στις ομαδικές δραστηριότητες, εφόσον 3 από τους στόχους σχετίζονται με συνεργατικότητα μεταξύ των παιδιών, θα έβαζε επιπλέον πράγματα να κατασκευάσουν μαζί ή να κάνουν μια συζήτηση για να αποφασίσουν, και όχι απλά να ζωγραφίσουν ανακυκλώσιμα υλικά. Παράλληλα μια φοιτήτρια αναφέρει πως θα μπορούσαμε να ζωγραφίσουν με το αντίστοιχο χρώμα τους κάδους ανακύκλωσης όπως είναι κανονικά, έτσι ώστε να ξεχωρίζουν τα παιδιά τους κάδους και χρωματικά.

4^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στόχοι: Στην τέταρτη δραστηριότητα όπως αναφέρουν και οι τέσσερις φοιτητές, επιτυγχάνονται όλοι οι στόχοι.

Διαδικασία: Όσον αφορά την διαδικασία φαίνεται πως είναι κατανοητή, με μια φοιτήτρια να συμπληρώνει πως θα είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα για τα παιδιά, καθώς είναι λίγες οι πιθανότητες να έχουν κάνει κάτι παρεμφερές. Ωστόσο η παρουσία και δεύτερης νηπιαγωγού είναι κάτι ουτοπικό, οπότε ή θα ήταν πιο εύλογο η μία νηπιαγωγός να επιβλέπει και να βοηθάει και τις δύο ομάδες ή να μην υπάρχει εξ αρχής κάποιος διαχωρισμός.

Λεξιλόγιο: Το λεξιλόγιο είναι επίσης κατανοητό, καθώς όπως αναφέρεται σε μια φοιτήτρια τα στάδια της δραστηριότητας είναι απόλυτα κατανοητά, καθώς και το περιεχόμενό της, δεδομένου ότι το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι ιδιαίτερα απλό.

Συζήτηση για τις προτεινόμενες αλλαγές: Στους περισσότερους φοιτητές η δραστηριότητα άρεσε. Μια φοιτήτρια επισημαίνει πως αυτή η δραστηριότητα είναι ιδιαίτερα ωφέλιμη στα πλαίσια ενός εκπαιδευτικού σχεδιασμού με θέμα την ανακύκλωση, καθώς τα παιδιά θα μπορέσουν να δουν εμπράκτως και βιωματικά πως από κάτι που θεωρείται πλέον άχρηστο, μπορεί να δημιουργηθεί κάτι καινούργιο. Μια άλλη φοιτήτρια λόγου της εμπειρίας της πάνω στην συγκεκριμένη δραστηριότητα, καθώς έχει κάνει με αυτόν τον τρόπο χαρτί, αναφέρει ότι θα άρεσε στα παιδιά, η ίδια ίσως μόνο θα δοκίμαζε να φτιάξει και με άλλα υλικά από χαρτί όπως χαρτοπετσέτες. Βέβαια, όπως επισημαίνει, για να γίνει αυτό πρέπει να είναι καθαρές και η τεχνική αυτή δεν είναι τόσο οικολογική. Ωστόσο, ένας φοιτητής απάντησε πως θα ξεκινούσε με μια συζήτηση και μια αιτιολογία του γιατί να φτιάξουμε δικό μας χαρτί, κι όχι απλά να ξεκινήσει η δραστηριότητα χωρίζοντας ομάδες. Θα επέτρεπε δηλαδή στα παιδιά να εκφράσουν τη δική τους άποψη και τις ιδέες με σκοπό να βρούμε όλοι μαζί μια κοινή λύση. Επιπλέον, θα συζητούσαμε από τη προηγούμενη μέρα γιατί να φέρουμε παλιές εφημερίδες από το σπίτι και πώς πιστεύουν ότι θα τις χρησιμοποιήσουμε.

5^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στόχοι: Στην πέμπτη δραστηριότητα όπως αναφέρουν οι φοιτητές όλοι οι στόχοι επιτυγχάνονται, εκτός από τον δεύτερο όπου μια φοιτήτρια κάνει λόγο, ότι ίσως να εξαρτάται αυτός ο στόχος από τον αριθμό των παιδιών μέσα στην τάξη.

Διαδικασία: Η διαδικασία γίνεται κατανοητή, με δύο φοιτήτριες να εκφράζουν κάποιους δισταγμούς. Πρώτη αναφορά γίνεται στα στάδια της δραστηριότητας, τα όποια καλό θα ήταν να είναι πιο ξεκάθαρα, δηλαδή να είχε καλύτερη διατύπωση, προς αποφυγή τυχόν προβληματισμών. Η δεύτερη αναφορά γίνεται πάλι στα στάδια της διαδικασίας αλλά αυτήν την φορά για την σειρά των γεγονότων, καθώς όπως αναφέρει μια φοιτήτρια πρώτα πρέπει να δείξουμε στα παιδιά έργα τέχνης και μετά να τα δημιουργήσουμε τα δικά μας.

Λεξιλόγιο: Το λεξιλόγιο δηλώνεται ως σωστό και για τους τέσσερις φοιτητές, διότι είναι απλό και θα μπορέσει να γίνει εύκολα κατανοητό από τα παιδιά.

Συζήτηση για τις προτεινόμενες αλλαγές: Οι απόψεις των φοιτητών είναι θετικές, καθώς όπως αναφέρει μια φοιτήτρια, της φάνηκε ιδιαίτερα ενδιαφέρον ότι θα φτιάξουν ένα έργο, πριν λάβουν σχετικά ερεθίσματα από τις εικόνες που θα τους δείξει η νηπιαγωγός στην ιστοσελίδα του μουσείου και ένα έργο μετά από αυτήν την παρουσίαση. Έτσι, θα μπορέσει να γίνει και μία σύγκριση των έργων, ώστε να εντοπίσει η νηπιαγωγός κατά πόσο έγινε όντως αντιληπτό το οπτικό υλικό και αν έλαβαν διαφορετικές ιδέες, τις οποίες κατάφεραν να αποτυπώσουν στο δημιούργημά τους. Μια άλλη φοιτήτρια επισημαίνει πως τα έργα τέχνης μπορούν να συμβάλλουν στην προώθηση της ανακύκλωσης, και συμφωνεί με την δημιουργία έργων από τα παιδιά που θα έχουν σαν βάση ανακυκλώσιμα υλικά. Ταυτόχρονα υπήρχε μια φοιτήτρια που πρότεινε μια δική της αλλαγή. Από τη προηγούμενη μέρα, να συζητήσουμε ξανά για την ανακύκλωση και έπειτα θα ζητήσουμε από τα παιδιά να φέρουν ότι θεωρούν «άχρηστο». Επίσης, διαλέγοντας τυχαία ένα «άχρηστο» αντικείμενο ενός από τα παιδιά, θα εξηγήσουμε πως σε μια έκθεση τέχνης, είδαμε αυτό το αντικείμενο ως έργο τέχνης και τα θα ρωτήσουμε «έχετε δει ποτέ ένα έργο τέχνης- ένα γλυπτό από σκουπίδια ποτέ;» ώστε να μπορέσουν να εκφράσουν τη γνώμη τους σχετικά με αυτό και έτσι να μπορέσει να προχωρήσει ομαλά το επόμενο σκέλος της δραστηριότητας, δηλαδή μουσείο τέχνης.

6^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στόχοι: Οι στόχοι στην έκτη δραστηριότητα όπως αναφέρουν οι φοιτητές επιτυγχάνονται πλήρως, καθώς εστιάζουν στην τέχνη της μουσικής και ανταποκρίνονται στο περιεχόμενο της δραστηριότητας. Ωστόσο μια φοιτήτρια βρήκε ότι ο πρώτος στόχος ότι δεν έχει νόημα για τα παιδιά, και μια άλλη ότι δύσκολα θα μπορούσαν να μάθουν τόσο γρήγορα τους στίχους.

Διαδικασία: Η διαδικασία φαίνεται να είναι κατανοητή για τους περισσότερους φοιτητές, εκτός των δύο. Ένας φοιτητής, του οποίου, του δημιουργήθηκαν ερωτήματα για το αν θα πετύχει, πως θα χωριστούν οι στίχοι; Μπορούν όλα τα παιδιά να διαβάσουν; ενώ ένας άλλος φοιτητής, θεωρεί ότι η απλή διδασκαλία ενός τραγουδιού δεν ανταποκρίνεται τόσο στις ανάγκες του νηπιαγωγείου, αλλά περισσότερο του παιδικού σταθμού. Πιο συγκεκριμένα, πιστεύει ότι τα παιδιά μπορούν να ανταποκριθούν και σε πιο σύνθετες οδηγίες, τις οποίες θα βρουν και πιο ενδιαφέρουσες. Για παράδειγμα, θα μπορούσαμε να προτείνουμε παράλληλα με την τραγούδι να κάνουν και αντίστοιχες κινήσεις με τα χέρια τους ή σε ένα πιο προχωρημένο τμήμα, θα μπορούσαμε να τους ζητήσουμε να σκεφτούν στίχους για να συνεχίσουν το τραγούδι ή να το εμπλουτίσουν. Έτσι, θα επιτυγχάνονταν και διεπιστημονικότητα, καθώς θα ήταν περισσότερες οι εμπλεκόμενες μαθησιακές περιοχές, ενώ θα προκαλούσαν πιο εύκολα η προσοχή και το ενδιαφέρον των παιδιών. Εκτός αυτού, όμως, η δραστηριότητα από μόνη της είναι μικρή και ο φοιτητής θεωρεί ότι δεν μπορεί να γεμίσει μία διδακτική ώρα, δεδομένου ότι και οι στίχοι του τραγουδιού είναι λίγοι και πως η κάθε στροφή επαναλαμβάνεται. Οπότε, κατά την άποψή του, κρίνεται απαραίτητος ο εμπλουτισμός της αρχικής δραστηριότητας και αντίστοιχα και των επιδιωκόμενων στόχων. Το λεξιλόγιο κατά τη περιγραφή της δραστηριότητας αλλά και του τραγουδιού, θεωρείται σωστό από όλους τους φοιτητές, ανταποκρίνεται στη ηλικιακή κλίμακα του νηπιαγωγείου και είναι αρκετά σημαντικό που πρώτα θα έχουμε αναζητήσει τις άγνωστες λέξεις.

Συζήτηση για τις προτεινόμενες αλλαγές: Στις κριτικές που έδωσαν οι φοιτητές για αυτήν την δραστηριότητα, φάνηκε πως αυτή η δραστηριότητα είναι εύκολα υλοποιήσιμη και η εκπόνησή της καθίσταται δυνατή, ανεξάρτητα από το επίπεδο του τμήματος. Ωστόσο, φάνηκε πως ήταν ελλιπής και πως χρειάζεται κάτι επιπλέον για να την ενισχύσει, ώστε να ταιριάζει περισσότερο στις ανάγκες του νηπιαγωγείου και να

μην είναι μία απλή εκμάθηση ενός τραγουδιού για την ανακύκλωση. Επίσης οι φοιτητές πρότειναν και κάποιες αλλαγές, όπως να δώσουμε σαν αφορμή το τραγούδι και θα προτείνουμε στα παιδιά να γράψουμε και εμείς το δικό μας τραγούδι με θέμα την ανακύκλωση. Η αποστήθιση στίχων σε αυτή την ηλικία θεωρείται από έναν φοιτητή ότι είναι δύσκολη. Πόσο μάλλον όταν μιλάμε σε ομαδικό και όχι ατομικό επίπεδο. Ένας άλλος φοιτητής αναφέρει πως θα μπορούσαμε να πάρουμε τις λέξεις που αφορούν μόνο την ανακύκλωση και να τις κάνουμε φωνολογική επίγνωση με παλαμάκια, ενώ παράλληλα ένας άλλος φοιτητής υποστηρίζει ότι μια αλλαγή που θα μπορούσε να γίνει είναι το να μάθουν τα παιδιά το τραγούδι απ' έξω. Περισσότερο θα μπορούσαμε να προτείνουμε να μάθουν κυρίως τον ρυθμό και τη μελωδία παρά τους στίχους καθώς δεν υπάρχει νόημα να το απομνημονεύσουν όλο.

7^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στόχοι: Στην έβδομη δραστηριότητα, οι στόχοι επιτυγχάνονται σε μεγάλο βαθμό. Εκτός από τον 3^ο και 4^ο στόχο όπου δύο φοιτητές θεωρούν ότι είναι πολύ γενικοί και δεν μπορεί η νηπιαγωγός να ξέρει αν έχουν επιτευχθεί.

Διαδικασία: Η διαδικασία φάνηκε σε όλους τους φοιτητές κατανοητή. Μια φοιτήτρια μάλιστα πρότεινε και κάποιες τροποποιήσεις σχετικά με την διαδικασία, ώστε να επιτευχθεί μια πιο παιδοκεντρική προσέγγιση. Συγκεκριμένα, θα προτιμούσε να σκεφτούν τα παιδιά μηνύματα που θα θέλανε να γράψουν σχετικά με την ανακύκλωση ή ακόμα και κάποιους στίχους του τραγουδιού, αν τους άρεσαν και τους έκαναν εντύπωση, παρά να γράψουν απλά τα λόγια του, που έμαθαν στην προηγούμενη δραστηριότητα. Ειδικά, αν θεωρείται απαραίτητο βήμα να γίνει καταγραφή όλων των στίχων του τραγουδιού, θα προέτρεπε αν έχουν κάποιες άλλες ιδέες να τις γράψουν κι αυτές, με τη καθοδήγηση πάντα της νηπιαγωγού, στον ελεύθερο χώρο του υφάσματος, μαζί με τις ζωγραφιές που θα κάνουν. Έτσι, εκτός από ένα ύφασμα που θα εμπεριέχει τα λόγια ενός τραγουδιού ανακύκλωσης, θα αποτυπώνει και την φαντασία των παιδιών πάνω στο θέμα, προκαλώντας, μ' αυτόν τον τρόπο, εντονότερα την ευαισθητοποίησή τους, καθώς έχουν μπει καις τη διαδικασία να σκεφτούν και να κρίνουν τι χρειάζεται να καταγραφεί στο ύφασμα και όχι να το δουν απλά σαν μια γλωσσική διαδικασία, που χρειάζεται να γράψουν τις λέξεις που τους δόθηκαν.

Λεξιλόγιο: Ως προς το λεξιλόγιο, όλοι οι φοιτητές ανέφεραν πως είναι κατανοητό για τα παιδιά. Ωστόσο ένας φοιτητής πρότεινε να εμπλουτιστεί το λεξιλόγιο με κάτι καινούργιο, αφού αξιοποιείται ακριβώς το ίδιο μέσο με την προηγούμενη δραστηριότητα, δηλαδή το τραγούδι για την ανακύκλωση.

Συζήτηση για τις προτεινόμενες αλλαγές: Η κριτική των φοιτητών σχετικά με την έβδομη δραστηριότητα φάνηκε να είναι σχετικά καλή. Οι φοιτητές επίσης πρότειναν και άλλες ιδέες που θα τοποθετούσαν στην δραστηριότητα άμα την έκαναν αυτοί. Όπως για παράδειγμα θα μπορούσαν τα παιδιά να κάνουν και δική τους ιστορία με αυτό που ζωγράφισαν από το τραγούδι, ή αφού το τραγούδι αποκτά εικόνα ζωγραφισμένη από τις ιδέες των παιδιών, θα μπορούσαμε δίπλα από κάθε εικόνα να είναι γραμμένο τι φτιάξανε τα παιδιά. Ωστόσο ένας φοιτητής σχολίασε ότι το να ζωγραφίσουν απλά όλους τους στίχους του τραγουδιού δεν έχει πολύ νόημα για τα παιδιά. Στο να αναπτύξουν εικαστικές δεξιότητες, ναι, θα βοηθήσει, ωστόσο για τους στόχους 3 και 4, δεν αντιστοιχίζεται η συγκεκριμένη δραστηριότητα.

8^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στόχοι: Οι στόχοι στην όγδοη δραστηριότητα, από τις απαντήσεις των φοιτητών φαίνονται να επιτυγχάνονται. Ωστόσο μια φοιτήτρια τονίζει, πως δεν ξέρει αν ο στόχος του προφορικού λόγου επιτυγχάνεται, γιατί η δραστηριότητα σχετίζεται περισσότερο στην εύρεση ανακυκλώσιμων υλικών για την μετατροπή τους σε μουσικά όργανα και την διαδικασία μετατροπής. Ένας άλλο φοιτητής έχει ενδιασμό για τον τρίτο στόχο, καθώς έτσι όπως είναι γραμμένη η δραστηριότητα, δεν φαίνεται να ενδείκνυται η παραγωγή και η κατανόηση προφορικού λόγου.

Διαδικασία: Η διαδικασία χαρακτηρίστηκε ως κατανοητή από όλους τους φοιτητές, εκτός από μια φοιτήτρια που είχε μερικές ενστάσεις ως προς τον τρόπο διεξαγωγής της. Αρχικά, της φάνηκε ανούσιο να επιλέξουν μία κατηγορία ανακυκλώσιμων υλικών για να κατασκευάσουν τα μουσικά όργανα, δεδομένου πως κάλλιστα μπορούν να αξιοποιηθούν τόσο υλικά από χαρτί, όσο και από πλαστικό ή αλουμίνιο. Δεύτερον, πιστεύει πως για να επιτευχθεί και ο τρίτος στόχος, πρέπει να εκφράσουν τα παιδιά ελεύθερα τις ιδέες τους για το πώς μπορούν να φτιάξουν τα όργανα και όχι απλά να

διαλέξουν κατηγορία και υλικά. Στη συνέχεια, η νηπιαγωγός θα μπορούσε να προτείνει κι εκείνη με τη σειρά της πιθανούς τρόπους για να τα κατασκευάσουν, αλλά όχι αν τους δώσει τόσο συγκεκριμένες οδηγίες, όπως αναγράφεται στην περιγραφή της δραστηριότητας, καθώς έτσι επιτυγχάνεται μια πιο δασκαλοκεντρική προσέγγιση και όχι η παιδοκεντρική, που είναι η επιθυμητή.

Λεξιλόγιο: Το λεξιλόγιο φάνηκε απλό και κατανοητό για τα παιδιά. Επιπλέον, αν επιχειρηθεί να φτιάξουν κάποια μουσικά όργανα που δεν γνωρίζουν την ύπαρξή τους (π.χ. φλάουτο από καλαμάκια ή κλακέτες από μεταλλικά καπάκια και κομμάτια χαρτονιού), τότε θα εμπλουτίσουν το λεξιλόγιό τους και μ' αυτά, ενώ θα είναι πιο εύκολο να αποτυπωθούν και στο μνημονικό τους, από τη στιγμή που πέρα από την ονομασία τους θα τα δούνε και βιωματικά.

Συζήτηση για τις προτεινόμενες αλλαγές: Στις κριτικές των φοιτητών για αυτήν την δραστηριότητα, φάνηκε, πως είναι μια ωραία ιδέα το να φτιάξουν μουσικά όργανα από ανακυκλώσιμα υλικά, καθώς όπως και στη δραστηριότητα με την κατασκευή χαρτιού, τα παιδιά θα μπορέσουν άμεσα να αντιληφθούν πως από κάτι που θεωρούν ότι είναι πλέον άχρηστο, μπορεί αν δημιουργηθεί κάτι καινούργιο. Επιπλέον τέθηκαν, από τους φοιτητές, και κάποιες εναλλακτικές ιδέες για την δραστηριότητα. Με τα μουσικά όργανα θα μπορούσαμε να κάνουμε όλοι μαζί ένα τραγούδι για την ανακύκλωση και τα παιδιά να παίζουν με τα μουσικά όργανα που κατασκεύασαν. Επίσης θα μπορούσε να υπήρχε πρώτα μια συζήτηση για τα μουσικά όργανα και μετά θα παρατηρούσαμε το σχήμα τους. Σε 2ο στάδιο θα μπορούσαμε να φέρουμε τα ανακυκλώσιμα υλικά και θα τους πούμε να αναζητήσουν ποιο σχήμα ταιριάζει με ποιο μουσικό όργανο. Μια άλλη ιδέα που τέθηκε από φοιτήτρια είναι να συζητήσουμε πρώτα με τα παιδιά τι ξέρουν για τα μουσικά όργανα προτού τους προτείνουμε την ορχήστρα ώστε να βεβαιωθούμε για τις προϋπάρχουσες γνώσεις τους σχετικά με τις έννοιες «κιθάρα», «μαράκα» κλπ. Πολλά παιδιά ίσως δεν γνωρίζουν κανένα μουσικό όργανο, οπότε θα χρειαστεί να μιλήσουμε πιο διεξοδικά για αυτά και να τους εξηγήσουμε περί τίνος πρόκειται. Θα μπορούσαμε επίσης να ακούσουμε και τον ήχο των οργάνων προτού τα κατασκευάσουμε. Επίσης, θα μπορούσαμε να πούμε πιο «εύκολα» μουσικά όργανα για να κατασκευάσουν τα παιδιά, όπως τύμπανα ή κασετίνες.

9^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στόχοι: Στην ένατη δραστηριότητα όλοι οι φοιτητές απάντησαν ότι όλοι οι στόχοι επιτυγχάνονται πλήρως, θα μπορούσε όμως ωστόσο να γραφεί και ένας ακόμα στόχος που να αφορά την αναγνώριση των δομικών στοιχείων μιας ιστορίας (αρχή-μέση-τέλος).

Διαδικασία: Η διαδικασία τέθηκε ως πολύ κατανοητή, καθώς είναι ξεκάθαρα τα στάδιά της και ο τρόπος που θα πραγματοποιηθούν αυτά.

Λεξιλόγιο: Για το λεξιλόγιο υποστηρίχθηκε πως είναι σωστό, καθώς προσδιορίζει το περιεχόμενο της δραστηριότητας, ενώ παράλληλα είναι πολύ απλό και εύκολα κατανοητό από τα νήπια.

Συζήτηση για τις προτεινόμενες αλλαγές: Οι απόψεις των φοιτητών για αυτήν δραστηριότητα ήταν αρκετά θετικές, καθώς όπως ανέφεραν, θέτει τα παιδιά στη διαδικασία να κατασκευάσουν την κούκλα τους και να παίζουν μ' αυτήν, δραστηριοποιώντας ταυτόχρονα και την φαντασία του σχετικά με το πώς θέλει το καθένα να την κάνει να μοιάζει, αλλά και για την ιστορία που θα συντάξουν, ώστε να την δραματοποιήσουν. Επιπλέον, οι φοιτητές πρότειναν και κάποιες δικές τους ωραίες αλλαγές για αυτήν την δραστηριότητα. Μια φοιτήτρια αναφέρει ότι θα πρόσθετε μια αφορμή (πχ θεατρική παράσταση για τους γονείς που δεν ανακυκλώνουν ώστε να ευαισθητοποιηθούν από τα παιδιά τους). Επιπλέον, θα χρησιμοποιούσε έναν «κύβο σεναρίου» με τον οποίο θα αποφασίζαμε πιο οργανωμένα για τον κεντρικό ήρωα, το σκηνικό, τα συναισθήματα κλπ ώστε να βγει ένα ομοιόμορφο αποτέλεσμα. Ένας άλλος φοιτητής επίσης αναφέρει ότι θα μπορούσαμε να καλέσουμε και το διπλανό τμήμα να παρακολουθήσει το κουκλοθέατρο μας. Ταυτόχρονα ένας φοιτητής αναφέρει ότι ίσως να άλλαζε λίγο την δομή. Για παράδειγμα πρώτα θα φτιάχναμε με τα παιδιά την δική μας ιστορία για τα ανακυκλώσιμα υλικά. Μετά σύμφωνα με την ιστορία θα φτιάχνονταν οι ήρωες. Τα παιδιά για να το μεταφέρουν στο κουκλοθέατρο θα χωριζόντουσαν σε ομάδες και η μία ομάδα θα κουνούσε τις κούκλες ενώ η άλλη θα έλεγε τα λόγια.

10^η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Στόχοι: Στην δέκατη δραστηριότητα, οι φοιτητές υποστηρίζουν πως, όλοι οι στόχοι που αναφέρονται επιτυγχάνονται, δεδομένου πάντα ότι η δραστηριότητα θα υλοποιηθεί, όπως περιγράφεται. Παράλληλα υπάρχει μια φοιτήτρια που αναφέρει μια αμφιβολία για τον στόχο 1, καθώς τα παιδιά δεν ξέρουν να κάνουν επανάχρηση των υλικών για το σκηνικό, οπότε δεν μπορεί να ξέρει αν αυτό θα το θεωρήσουν στο μέλλον ανακύκλωση.

Διαδικασία: Ως προς την διαδικασία, φάνηκε να δίχασε τους φοιτητές. Οι δύο από τους τέσσερις αναφέρουν πως είναι κατανοητή και απλή για τα παιδιά, ενώ οι άλλοι δύο έχουν μερικές ενστάσεις. Μια φοιτήτρια ισχυρίζεται ότι είναι μεν κατανοητή αλλά η περιγραφή της είναι περιεκτική. Η δημιουργία ενός σκηνικού από ανακυκλώσιμα υλικά δεν είναι απλή, και θέλει αρκετό ψάξιμο και σαφείς οδηγίες. Ταυτόχρονα η άλλη φοιτήτρια υποστηρίζει ότι είναι πολύ κατανοητά τα στάδια της δραστηριότητας έτσι όπως περιγράφονται, ωστόσο θεωρεί πως είναι πολύ φορτωμένη και θα πρέπει να χωριστεί σε επιμέρους. Αναλυτικότερα, η ίδια θα έκανε μία δραστηριότητα που να αφορά την σύνταξη της ιστορίας, την διανομή των ρόλων και ίσως ενδεικτικά την πρόβα μικρών διαλόγων μεταξύ τους, αν ενδείκνυται από το περιεχόμενο της παράστασης και δεν αφορά απλά αυτοτελή ποιημάτια. Ξεχωριστή δραστηριότητα θα αποτελούσε ο σχεδιασμός και η κατασκευή των σκηνικών και ίσως των προσωπικών αξεσουάρ των παιδιών, καθώς χρειάζεται αρκετή ώρα για να οργανωθούν και να δημιουργηθούν όλα αυτά.

Λεξιλόγιο: Το λεξιλόγιο χαρακτηρίστηκε από όλους τους φοιτητές σωστό, ενώ για τη δημιουργία της ιστορίας, θα χρειαστεί τα παιδιά να ανακαλέσουν λέξεις που έμαθαν σχετικά με την ανακύκλωση, κάνοντας έτσι μια σχετική ανατροφοδότηση αυτών.

Συζήτηση για τις προτεινόμενες αλλαγές: Στις κριτικές των φοιτητών η δραστηριότητα φάνηκε, πως είναι χρήσιμη και θα αρέσει πολύ στα παιδιά, ενώ θα μπορέσουν να δουν και οι γονείς ότι τα παιδιά ασχολήθηκαν ιδιαίτερα και με το κομμάτι της ανακύκλωσης, ευαισθητοποιώντας τους, έτσι, για ζητήματα αειφορίας και οικολογίας. Επιπλέον οι φοιτητές πρότειναν και μερικές δικιές τους ιδέες, όπως για παράδειγμα να μιλήσουμε αρχικά πάλι για την ανακύκλωση και πώς θα μπορούσε να μας

βοηθήσει στον στολισμό των Χριστουγέννων. Έπειτα αναφέρουμε τη θεατρική παράσταση, αφήνοντας τα παιδιά να σκεφτούν τα ίδια να χρησιμοποιήσουν ανακυκλώσιμα υλικά. Μια άλλη ιδέα είναι να χρησιμοποιήσουμε σαν αφίσα το χαρτί που κατασκευάσαμε και να το διακοσμήσουν τα παιδιά, να έχουμε τις κούκλες που κάναμε και να παίζουμε μουσική και να τραγουδήσουμε με τα μουσικά όργανα που κάναμε. Τέλος θα μπορούσαμε να ζητήσουμε από τα παιδιά από τις αρχές του Δεκεμβρίου να φέρνουν στο σχολείο και να πετάνε στον κάδο ανακύκλωσης της τάξης πράγματα που θεωρούν ανακυκλώσιμα. Όταν αρχίζουν να μαζεύονται και έχουμε βρει το θεατρικό έργο τότε θα μπορούσαμε αναζητάμε πως θα τα φτιάξουμε.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

Συμπεράσματα-Προτάσεις

Μετά από την έρευνα μου πάνω στις δραστηριότητες τέχνης με θέμα την ανακύκλωση συνειδητοποίησα πως είναι απαραίτητο να χρησιμοποιήσουμε τις διάφορες τέχνες που υπάρχουν για να ενισχύσουμε την περιβαλλοντική εκπαίδευση, μέσα στο νηπιαγωγείο. Είναι απαραίτητο τα παιδιά να γνωρίσουν και να εξερευνήσουν το φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο ζουν, και να ευαισθητοποιηθούν για τα περιβαλλοντικά προβλήματα που υπάρχουν, και δεν υπάρχει τίποτα καλύτερο που μπορεί να βοηθήσει σε αυτό εκτός από τις τέχνες στο νηπιαγωγείο. Τα παιδιά χρειάζονται ευχάριστα γνωστικά αντικείμενα, όπως, Εικαστικά, Μουσική, Κουκλοθέατρο, Θεατρικό Παιχνίδι, Δραματοποίηση κλπ. Τα γνωστικά αντικείμενα αυτά είναι κατάλληλα επειδή δεν τα πιέζουν να μάθουν, αλλά τα κάνουν να διασκεδάσουν και να ψυχαγωγηθούν. Ακόμα και στις αλλαγές που πρότειναν οι συμφοιτητές μου στις δραστηριότητες είχαν πάλι να κάνουν με μια μορφή τέχνης.

Όλες οι δραστηριότητες που υλοποιήθηκαν ήταν διαθεματικές, ελκυστικές και πρωτότυπες για τα παιδιά. Οι δραστηριότητες που οργανώθηκαν έγιναν με στόχο να ψυχαγωγηθούν και να χαλαρώσουν τα παιδιά, όπως επίσης και για να κατανοήσουν όλοι την σημασία που έχουν οι τέχνες που υπάρχουν για την υλοποίηση δραστηριοτήτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Από την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων προκύπτουν μερικά συμπεράσματα. Αρχικά το πρόγραμμα «Τα σκουπίδια μου φροντίζω και τον πλανήτη καθαρίζω», θα μπορούσε να εκτελείται για ένα μεγαλύτερο χρονικό διάστημα πάνω των πέντε μηνών, για να μην γίνουν μεγάλες δραστηριότητες με πολλές πληροφορίες που δεν μπορούν να διαχειριστούν τα παιδιά. Αλλά να γίνεται αβίαστα με έναν συγκεκριμένο σύνολο νέων πληροφοριών κάθε φορά, που τα παιδιά θα μπορέσουν να αντέξουν. Δεύτερον καλό θα ήταν να γνωρίσουμε πρώτα το πλαίσιο και τις εμπειρίες που έχουν τα παιδιά πάνω σε θέματα περιβάλλοντος που σχεδιάσουμε τις δραστηριότητες και γενικά το πρόγραμμα. Στις δραστηριότητες της μουσικής, διαπίστωσα πως θα μπορούσα να σχεδιάσω πιο σύνθετες δραστηριότητες, με περισσότερο νόημα για τα παιδιά, για να παρακινήσω περισσότερο το ενδιαφέρον τους, αλλά και να χρησιμοποιήσουν και περισσότερα γνωστικά αντικείμενα. Επίσης συμπεραίνω, πως στις δραστηριότητες του θεάτρου και της δραματοποίησης θα έπρεπε να αφιερώσω

περισσότερο χρόνο, για να χτιστεί ένα ωραίο και επικοδομητικό αποτέλεσμα, συνδυάζοντας δύο τέχνες μαζί, την τέχνη της μουσική αλλά και την τέχνη της δραματοποίησης.

Βιβλιογραφία

Akuno, E., Klepacki, L., Lin, M. C., Otoole, J., Reihana, T., Wagner, E., & Restrepo, G. Z. (2015). Whose arts education? En M. Fleming, L. Bresler, & J. Otoole (Eds.), *The Routledge International Handbook of the Arts and Education* (pp. 79–105). Routledge.

Ärlemalm- Hagser, E., & Sandberg, A. (2017). Early Childhood Education for Sustainability: The Relationship between Young Children’s Participation and Agency - Children and Nature. En *The SAGE Handbook of Outdoor Play and Learning* (pp. 213–228). Sage Publications.

Barnosky, A. D., & Hadly, E. A. (2016). *Tipping Point for Planet Earth: How Close Are We to the Edge?* Thomas Dunne Books.

Barton, G. (2015). Arts-based educational research in the early years. *International Research in Early Childhood Education*, 6, 52–78.

Barton, G. M., Baguley, M., & Macdonald, A. (2013). Seeing the bigger picture: Investigating the state of the arts in teacher education programs in Australia. *Australian Journal of Teacher Education*, 38(p.7).

Bertram, T., & Pascal, C. (2016). *Early childhood policies and systems in eight countries: Findings from IEA’s early childhood education study* (p. 194). Springer Nature.

Boeckel (2009). *Arts-based Environmental Education and the Ecological crisis: Between opening the senses and coping with psychic numbing*. In Drillsma-Milgrom, B., & Kirstina, L. (Eds.). (2009). *Metamorphoses in children’s literature and culture*. Finland: Enostone, pp.145-164.

Chawla, L. (2009). Growing up green: Becoming an agent of care for the natural world. *Journal of Developmental Processes*, 4(1).

Chemi, T., Jensen, J. B. and Hersted, L. (2015). *Behind the Scenes of Artistic Creativity: Processes of Learning, Creating and Organising*. Frankfurt: Peter Lang.

Coad, J., Plumridge, G., & Metcalfe, A. (2009). Involving children and young people in the development of art-based research tools. *Nurse Researcher*, 16(4), 56-64.

Cutter-Mackenzie, A., Edwards, Moore, S., & Boyd, W. (2014). *Young children's play and environmental education in early childhood education*. Springer.

Deasy, R. J. (Ed.). (2002). *Critical Links: Learning in the Arts and Student Academic and Social Development*. Washington, DC: Arts Education Partnership.

Dewey, J. (1938). *Experience and education*. New York: Kappa Delta Pi.

Diamond, A., & Ling, D. S. (2016). Developmental cognitive neuroscience conclusions about interventions, programs, and approaches for improving executive functions that appear justified and those that, despite much hype, do not. *Accident Analysis and Prevention*, 18, 34-48.

Duan, W., Su, N., Jiang, Y., & Shen, J. (2022). Impacts of social trust on rural households' attitudes towards ecological conservation—example of the giant panda nature reserves in China. *Forests*, 13(1), 53. <https://doi.org/10.3390/f13010053>

Eisner, E. (1972). *Educating artistic vision*. New York: Macmillan Publishing Co. Inc.

El Alami, A., & Chait, A. (2020). Assessment of Citizens' Knowledge, Attitudes and Behaviours toward Ecological and Environmental Problems in Morocco for Natural Resources Conservation and Sustainable Waste Management. *Journal of Agricultural, Environmental and Veterinary Sciences*, 4(4), 53-70.

Ernst, J., & Burcak, F. (2019). Young children's contributions to sustainability: The influence of nature play on curiosity, executive function skills, creative thinking, and resilience. *Sustainability*, 11(15), 4212. <https://doi.org/10.3390/su11154212>

Ewing, R. (2010). *The arts and Australian education: Realising potential*. Camberwell, Australia: Australian Council for Educational Research.

Flowers, A. (2012). *The effects of an art-based environmental education program on children's environmental perceptions*. Master Thesis. The University of Georgia. Athens, Georgia.

Foster D.M., Beamer D.B., Atkinson D.T. et al. (2013). *Visual Arts Standards of Learning for Virginia Public Schools. Board of Education Commonwealth of Virginia.* Virginia: Virginia Department of Education.

Franzolin, F., Carvalho, G. S., Santana, C. M. B., Calegari, A. dos S., Almeida, E. A. E. de, Soares, J. P. R., Jorge, J., et al. (2021). Students' Interests in Biodiversity: Links with Health and Sustainability. *Sustainability*, 13(24), 13767.

Gardner, H. (1980). *Artful scribbles: The significance of children's drawings.* New York: Basic Books.

Gardner, H. (1994). *Frames of Mind. The Theory of Multiple Intelligences.* London: HarperCollins.

Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence, why it can matter more than IQ.* New York City, NY: Bantam Books.

Gurevitz, R. (2000). Affective Approaches to Environmental Education: Going beyond the imagined Worlds of Childhood? *Ethics*, 393, 253-268.

Hall E. (2009), Mixed messages: The role and value of drawing in early education. *International Journal of Early Years Education*, 17(3), 179-190. <https://doi.org/10.1080/09669760903424507>

Heckman, J. J. (2012). Invest in early childhood development: Reduce deficits, strengthen the economy. *The Heckman Equation*, 7, 1-2.

Jackson, P. (1998). *John Dewey and the Lessons of Art.* New Haven, CT: Yale University Press.

Knowles, J. G., & Cole, A. L. (2008). *Handbook of the Arts in Qualitative Research: Perspectives, Methodologies, Examples, and Issues.* Newcastle upon Tyne: Sage.

Kolb, D. A. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development.* Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Kondo, M., Fluehr, J., McKeon, T., & Branas, C. (2018). Urban Green Space and Its Impact on Human Health. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(3), 445. <https://doi.org/10.3390/ijerph15030445>

Kress, G. (1997). *Before writing: Rethinking the paths to literacy*. London: Routledge Publishers.

Καΐλα, Μ., Θεοδοροπούλου, Ε., Αναστασίου, Δ., Ξανθάκου, Γ. & Αναστασάτος, Ν. (επιμ.). (2005). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Ερευνητικά Δεδομένα & Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός*, Αθήνα: εκδ. Ατραπός

Κούσουλας, Γ. (2000). *Φυσικός Κόσμος* Ε.Ε.Φ., 1, Αθήνα.

Leal Filho, W., Mifsud, M., & Pace, P. (2018). Handbook of lifelong learning for sustainable development. *World Sustainability Series*. Berlin: Springer International Publishing.

Leicht, A., Heiss, J. & Byun, W.J. (Eds) (2018). *Issues and trends in Education for Sustainable Development*. Paris: UNESCO.

McNaughton, M. J. (2004). Educational drama in the teaching of education for sustainability. *Environmental Education Research*, 10(2), 139-155.

Mastrángelo, M. E., Pérez-Harguindeguy, N., Enrico, L., Bennett, E., Lavorel, S., Cumming, G. S., Abeygunawardane, D., Amarilla, L. D., Burkhard, B., Egoh, B. N., Frishkoff, L., Galetto, L., Huber, S., Karp, D. S., Ke, A., Kowaljow, E., Kronenburg-García, A., Locatelli, B., Martín-López, B., ... Zoeller, K. (2019). Key knowledge gaps to achieve global sustainability goals. *Nature Sustainability*, 2(12), 1115–1121. <https://doi.org/10.1038/s41893-019-0412-1>

McArdle, F., & Wright, S. (2014). First literacies: Art, creativity, play, constructive meaning-making. In G.M. Barton (Ed.). *Literacy in the Arts: Rethorising Learning and Teaching*, (pp. 21-38). Switzerland: Springer International Publishing.

McClure, M., Tarr, P. Marmé Thompson, C. & Eckhoff, A. (2017) Defining quality in visual art education for young children: Building on the position statement of the Early Childhood Art Educators. *Arts Education Policy Review*, 118(3), 154-163.

Monroe, M. C., Andrews, E., & Biedenweg, K. (2008). A framework for environmental education strategies. *Applied Environmental Education & Communication*, 6(3-4), 205-216.

Perkins, D. N. (2009). *Making Learning Whole: How Seven Principles of Teaching Can Transform Education*. San Francisco, CA: Jossey Bass.

- Poneliènè, R. (2018). Preschool-age children's education by art: problems and possibilities. *Problemy Wczesnej Edukacji*, 42(3), 134–143.
- Publicover, J. L., Wright, T. S., Baur, S., & Duinker, P. N. (2018). Music as a tool for environmental education and advocacy: artistic perspectives from musicians of the Playlist for the Planet. *Environmental Education Research*, 24(7), 925-936.
- Παπανικολάου, Α. (2012). *Ερμηνεία περιβάλλοντος και περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση στις προστατευόμενες περιοχές*. Διδακτορική διατριβή. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.
- Rabkin, N. and Redmond, R. (Eds.). (2004). *Putting the Arts in the Picture: Reframing Education in the 21st Century*. Chicago, IL: Columbia College Chicago.
- Samuelsson, I. & Kaga, Y. (2008). *The contribution of early childhood education to a sustainable society*. Paris: UNESCO.
- Sawitri, D. R. (2017). Early childhood environmental education in tropical and coastal areas: A meta-analysis. *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science*, 55. <https://doi.org/10.1088/1755-1315/55/1/012050>
- Schutte, A. R., Torquati, J. C., & Beattie, H. L. (2017). Impact of Urban Nature on Executive Functioning in Early and Middle Childhood. *Environment and Behavior*, 49(1), 12–34.
- Sinclair, C., Jeanneret, N., & O'Toole, J. (Eds.). (2010). *Education in the arts: teaching and learning in the contemporary curriculum*, 2nd ed. Australia: Oxford University Press.
- Sousa, E., Quintino, V., Palhas, J., Rodrigues, A. M., & Teixeira, J. (2016). Can Environmental Education Actions Change Public Attitudes? An Example Using the Pond Habitat and Associated Biodiversity. *PloS one*, 11(5), e0154440.
- Tillmann, S., Tobin, D., Avison, W. (2018). Mental health benefits of interactions with nature in children and teenagers: a systematic review. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 72, 958-966. <https://doi.org/10.1136/jech-2018-210436>
- UN Environment (2019). Global environment outlook—GEO-6: *Healthy planet, healthy people*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

The Belgrade charter on environmental education. (1976). *Prospects*, 6(1), 135–136.
<https://doi.org/10.1007/bf02220144>

UNESCO (1978). *Intergovernmental conference on environmental education: Final report*. Paris: UNESCO.

UNESCO (2012). *Education for Sustainable Development*. Sourcebook: Learning & Training Tools, Vol. 4. Paris: UNESCO.

UNESCO (2014). *Learning to live Together*. Paris: UNESCO. Ανακτήθηκε από:
<http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002272/227208e.pdf>.

Wagner, E. (2015). Local-Global Concepts in Arts Education. in *International Yearbook for Research in Arts Education 3/2015: The Wisdom of the Many-Key Issues in Arts Education*, ED. S. *Schonmann*. Munster, NY: Waxmann Verlag, 24–29.

Ward, K. S. (2013). Creative arts-based pedagogies in early childhood education for sustainability (EfS): Challenges and possibilities. *Australian Journal of Environmental Education*, 29(2), 165–181. <https://doi.org/10.1017/aee.2014.4>

Wheaton, M., Kannan, A. & Ardoin, N.M. (2018). *Environmental literacy: Setting the stage* (Environmental Literacy Brief), Volume 1, Social Ecology Lab. Stanford, CA: Stanford University.

Wilson, C. (2011). Effective approaches to connect children with nature. Department of Conservation, *Te Papa Atawhai*, Wellington, New Zealand.

Wilson, R.A. (2018). *Nature and young children: Encouraging creative play and learning in natural environments*. (3rd ed.). New York, NY: Routledge.

Wilson, J. P., & Beard, C. (2013). *Experiential learning: A handbook for education, training and coaching*. Kogan Page Publishers.

Winner, E., Rosenstiel, A. K., & Gardner, H. (1976). The development of metaphoric understanding. *Developmental Psychology*, 12, 289.

Wright, S. K. (2007). Young children's meaning-making through drawing and 'telling': Analogies to filmic textual features. *Australian Journal of Early Childhood*, 32 (4), 37-48.

Wright, S. (2012). *Children, meaning-making and the arts* (2nd ed.). Frenchs Forest, Australia: Pearson education.

Φλογαΐτη, Ε. (2006). *Εκπαίδευση για το Περιβάλλον και την Αειφορία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Παραρτήματα

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Το παρόν ερωτηματολόγιο υλοποιείται στα πλαίσια πτυχιακής εργασίας με θέμα « Περιβαλλοντική εκπαίδευση με βάση την τέχνη στο νηπιαγωγείο». Σκοπός του ερωτηματολογίου είναι να αξιολογηθούν οι δέκα δραστηριότητες που έχουν ως θέμα την ανακύκλωση με βάση την τέχνη.

Δελτίο ατομικών στοιχείων

Φύλο: Άντρας Γυναίκα

Ηλικία:

Σπουδές/Κατάρτιση:

Άλλες γνώσεις: ΤΠΕ1 ΤΠΕ2

Επίπεδο γνώσεων χειρισμού Η/Υ:

Καθόλου

Λίγο

Μέτρια

Πολύ καλά

Άριστα

Ξένες γλώσσες :

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ

Διάρκεια Προγράμματος:

Από αρχές Οκτωβρίου έως Δεκέμβριο

Η ανάπτυξη των δραστηριοτήτων του προγράμματος « Τα σκουπίδια μου φροντίζω και τον πλανήτη καθαρίζω» εκτυλίσσεται παράλληλα με άλλες δραστηριότητες του προγράμματος σπουδών του Νηπιαγωγείου. Ταυτόχρονα, το πρόγραμμα, ενσωματώνεται μέσα σε άλλες θεματικές ενότητες (Όπως η κατασκευή χριστουγεννιάτικων στολιδιών από υλικά που ανακυκλώνονται). Επιπλέον, η ενασχόληση με την ανακύκλωση δεν θα σταματήσει με την λήξη του οργανωμένου προγράμματος. Καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς, θα χρησιμοποιούνται ανακυκλώσιμα υλικά στις κατασκευές και θα γίνεται ανακύκλωση από τα νήπια.

Μέθοδοι:

Μαθητοκεντρική, Ομαδοσυνεργατική, Βιωματική, Διαθεματική- Διεπιστημονική, Διερευνητική

Εκπαιδευτικές τεχνικές: Συζήτηση, ερωτήσεις-απαντήσεις, , ατομικές και ομαδικές εργασίες, επίδειξη, παιχνίδια, καταγισμός ιδεών, πρακτική άσκηση, παρατήρηση, επίσκεψη, δραματοποίηση.

1η ΕΝΟΤΗΤΑ: Τέχνη και ανακύκλωση (πρώτη επαφή με την ανακύκλωση)

1η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Πρώτη επαφή με την ανακύκλωση

Στόχοι:

1. Να ανταλλάξουν προϋπάρχουσες γνώσεις και εμπειρίες σχετικές με την ανακύκλωση.
2. Να έχουν ευκαιρίες για παραγωγή και κατανόηση προφορικού λόγου μέσα από την συζήτηση μας για την ανακύκλωση.
3. Να εντοπίσουν νέες πληροφορίες για την ανακύκλωση και να καταλήξουν σε συμπεράσματα για αυτήν.
4. Να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να προβληματιστούν πάνω σε θέματα αειφορίας.

5. Να οργανώνουν και να επεκτείνουν τις γνώσεις τους σχετικά με τους αριθμούς, μέσα από την μέτρηση των υλικών.
6. Να εκφράσουν την φαντασία τους, μέσω της τέχνης.
7. Να χρησιμοποιούν την τέχνη ως μέσο έκφρασης.
9. Να έρθουν σε επαφή με πολλά υλικά.

Υλικά: Το βίντεο <https://www.youtube.com/watch?v=jUXWKk3JLCU&t=32s> ,

ανακυκλώσιμα και μη ανακυκλώσιμα υλικά.

Περιγραφή:

Αρχικά μιλάμε στην παρεούλα για τα σκουπίδια και βλέπουμε το εποπτικό υλικό που έχουμε στην διάθεση μας (Τι είναι σκουπίδια; Που έχετε δει σκουπίδια; Πως δημιουργούνται καθημερινά τα σκουπίδια; Εμείς τι σκουπίδια δημιουργούμε στο σχολείο και στο σπίτι; Τι είναι οι χωματερές; Πώς μπορούμε να μειώσουμε τα σκουπίδια; Ποια είναι η λύση;) Διερευνούμε τις απόψεις των παιδιών, και δίνουμε πληροφορίες. Μαθαίνουμε τι είναι τα «κοινά» σκουπίδια, μιλάμε για την ανακύκλωση κι τον μπλε κάδο, κάνουμε ομάδες και μαζεύουμε τα αντικείμενα που χρησιμοποιούμε στην καθημερινότητα μας και ανακυκλώνονται , και βρίσκουμε τι δεν ρίχνουμε στους μπλε κάδους. Μετρούμε και απαριθμούμε τα υλικά που υπάρχουν σε κάθε ομάδα. Επίσης γνωρίζουμε τον «Μπλέκα»: το εκπαιδευτικό βίντεο, για τον Μπλε κάδο της ΕΕΑΑ. Ποια είναι τα συναισθήματα που σου δημιουργούνται βλέποντας το βίντεο; Πως πιστεύεις πως νιώθει ο πλανήτης μας για όλα αυτά; Πάρα πολύ λυπημένος και στεναχωρημένος..... Τα παιδιά ζωγραφίζουν τον πλανήτη αποτυπώνοντας το πώς αισθάνεται.

Κατά πόσο επιτυγχάνονται ή όχι οι στόχοι;	
Η διαδικασία είναι κατανοητή ή όχι;	
Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι σωστό;	
Η δικιά σας κριτική/ γνώμη για την δραστηριότητα	

--	--

2η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Ο δικός μας πίνακας αναφοράς

Στόχοι:

1. Να αναγνωρίζουν ποια προϊόντα ανακυκλώνονται
2. Να χρησιμοποιούν λέξεις με βάση το θέμα μας.
3. Να εντοπίσουν γράμματα και να τα τοποθετήσουμε με σωστή σειρά για να σχηματιστούν οι λέξεις.
4. Να ενισχυθεί η λεπτή τους κινητικότητα, με το να κολλήσουν τα γραμματάκια.
5. Να αναπτύξουν κριτική σκέψη και να προβληματιστούν πάνω σε θέματα αειφορίας, στόχος που αναφέρεται στην προηγούμενη δραστηριότητα και ταιριάζει κάλλιστα και σ' αυτήν, καθώς τα παιδιά θα χρειαστεί να εξετάσουν κάποιους παράγοντες και να καταγράψουν κάποιους άλλους που θα εντοπίσουν, γεγονός που θέτει άμεσα σε λειτουργία την κριτική τους ικανότητα.
6. Να αναγνωρίσουν την αξία του να μοιράζονται, τόσο ιδέες, όσο αρμοδιότητες και υλικά, στόχος που αφορά το τελευταίο στάδιο της δραστηριότητας, δηλαδή την κατασκευή, τονίζοντας ότι τα εκπαιδευτικά προγράμματα εστιάζουν και σε θέματα προσωπικής και κοινωνικής ανάπτυξης (ΑΠΣ, 2011).

Υλικά: υλικά που ανακυκλώνονται

πολύχρωμά χαρτάκια με γράμματα

ένα μεγάλο χαρτόνι.

Περιγραφή:

Μαζί με τα παιδιά κάνουμε μια βόλτα μέσα στο σχολείο και βρίσκουμε υλικά που ανακυκλώνονται μέσα στο σχολείο. Τα παιδιά παρατηρούν καλύτερα τον χώρο του σχολείου για να εντοπίσουν τους κάδους που υπάρχουν στη γύρω περιοχή και να τους καταγράψουν. Να παρατηρήσουν τυχόν προβλήματα και να εξετάσουν κατά πόσο ο χώρος του σχολείου είναι επαρκώς φροντισμένος, καταγράφοντας κάποιες καλές πρακτικές διαχείρισης των απορριμμάτων που εντόπισαν. Χωριζόμαστε σε ομάδες και σε ένα μεγάλο μπλε χαρτόνι, τοποθετούμε τα υλικά που βρήκαμε (χαρτί, πλαστικό, μέταλλο, αλουμίνιο, γυαλί). Στην συνέχεια σχηματίζουμε τις λέξεις αυτών των υλικών από πολύχρωμά χαρτάκια, στην παρεούλα και τα κολλάμε στο χαρτόνι μας.

Κατά πόσο επιτυγχάνονται ή όχι οι στόχοι;	
Η διαδικασία είναι κατανοητή ή όχι;	
Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι σωστό;	
Η δικιά σας κριτική/ γνώμη για την δραστηριότητα	

3η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Δημιουργία γωνίας ανακύκλωσης

Στόχοι:

1. Να αναπτύξουν πνεύμα ομαδικότητας και συνεργασίας
2. Να συνεργαστούν μεταξύ τους για να ολοκληρώσουν την κατασκευή τους
3. Να αναγνωρίσουν την αξία του να μοιράζονται, τόσο ιδέες, όσο αρμοδιότητες και υλικά.

4. Να σκεφτούν για να επιλέξουν το σχήμα, το μέγεθος, και το χρώμα της λέξης που έχουν αναλάβει να σχεδιάσουν, αλλά και για το σήμα της ανακύκλωσης.

5. Να πειραματιστούν με διάφορα υλικά και χρώματα

Υλικά:

Δύο μεγάλα κουτιά

Μαρκαδόρους

Νερομπογιές

Κόλλες

Περιγραφή:

Στην παρούσα συζητάμε για το τι είναι η ανακύκλωση, συνδυάζοντας και τις γνώσεις τους από τις προηγούμενες δραστηριότητες. Σε ένα μεγάλο χαρτί το οποίο στην μέση γράφει « τι είναι η ανακύκλωση;» συζητάμε τις ιδέες των παιδιών και τις γράφουμε σε κατηγορίες. Τα περισσότερα παιδιά γνωρίζουν την έννοια της ανακύκλωσης γενικά και αόριστα, οπότε στο νηπιαγωγείο αρχίζουμε να κάνουμε ανακύκλωση, σε υλικά που μπορεί να διαχειριζόμαστε καθημερινά όπως χαρτιά και πλαστικά μπουκάλια. Κατασκευάζουμε δύο κάδους ανακύκλωσης χαρτιού και πλαστικού, διαφορετικούς και διασκεδαστικούς, για να παίζουμε μπάσκετ. Τέλος γράφουμε πάνω στους κάδους την λέξη ανακύκλωση, και χωρίζομαστε σε δύο ομάδες, η μια ομάδα αναλαμβάνει να ζωγραφίσει (και σε τρισδιάστατη μορφή αν θέλει) στον ένα κάδο υλικά από χαρτί και η άλλη ομάδα υλικά από πλαστικό που είδαμε και στις προηγούμενες δραστηριότητες. Η κάθε ομάδα θα αποφασίσει για τον τρόπο που θα τα ζωγραφίσει ή θα τα φτιάξει και τα υλικά που θα χρησιμοποιήσει. Η κάθε ομάδα αφού έχει αναγνωρίσει το σήμα της ανακύκλωσης το σχεδιάζει πάνω στον κάδο που έχει φτιάξει.

Κατά πόσο επιτυγχάνονται ή όχι οι στόχοι;	
Η διαδικασία είναι κατανοητή ή όχι;	

Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι σωστό;	
Η δικιά σας κριτική/ γνώμη για την δραστηριότητα	

4η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Τα παιδιά φτιάχνουν ανακυκλωμένο χαρτί χρησιμοποιώντας παλιές εφημερίδες

Στόχοι:

1. Τα παιδιά μαθαίνουν να φτιάχνουν τις δικό τους χαρτί, χρησιμοποιώντας παλιές εφημερίδες και τη φαντασία τους.
2. Τα παιδιά να εμπλακούν στη διαδικασία ανακύκλωσης χαρτιού, ώστε να αντιληφθούν την αξία της και να συμβάλλουν στη συλλογή και μείωση της κατανάλωσης.
3. Να αναγνωρίσουν την αξία του να μοιράζονται, τόσο ιδέες, όσο αρμοδιότητες και υλικά
4. Να πειραματιστούν με διάφορα υλικά.

Υλικά: Παλιές εφημερίδες, περιοδικά

2 πλαστικές λεκάνες

1 ορθογώνιο ταψί φούρνου

1 μακρόστενη σίτα (διαστάσεων όση η επιφάνεια του ταψιού)

1 μπλέντερ

1 πλάστης κουζίνας

Περιγραφή:

Χωριζόμαστε σε δύο μεγάλες ομάδες. Σε κάθε ομάδα υπάρχει και μια νηπιαγωγός για ενίσχυση και παρατήρηση. Κόβουμε τις παλιές εφημερίδες σε μικρά κομμάτια και τις μουλιάζουμε σε μια λεκάνη με νερό. Τα κάνουμε όλα έναν πολτό σε ένα μπλέντερ (αν θέλουμε προσθέτουμε λίγη λευκή τέμπερα για να βγει πιο άσπρος ο πολτός). Βάζουμε τον πολτό στη 2η λεκάνη. Τοποθετούμε στο ταψί τη σίτα και ρίχνουμε νερό τόσο ώστε να καλύψει τον πάτο της σήτας. Βάζουμε προσεχτικά όλο τον χαρτοπολτό στην επιφάνεια της σήτας ώστε να σκεπαστεί ολόκληρη. Σηκώνουμε τη σήτα να στραγγίσει από τα νερά και την αναποδογυρίζουμε επάνω σε μια απλωμένη εφημερίδα. Αφαιρούμε τη σήτα και αφού πρώτα τοποθετήσουμε πάνω στον χαρτοπολτό μας μια επιπλέον απλωμένη εφημερίδα τον στρώνουμε με τον πλάστη. Τον αφήνουμε να στεγνώσει τελείως για 1 ημέρα (κοντά σε παράθυρο). Με τον χαρτοπολτό αποφασίζουμε στην παρεούλα να φτιάξουμε τα δικά μας γλυπτά, χωρισμένοι σε ομάδες. Το χαρτί που φτιάξαμε το αποθηκεύουμε σε ένα μέρος μέσα στην τάξη για να το χρησιμοποιήσουμε στην παρακάτω δραστηριότητα.

Κατά πόσο επιτυγχάνονται ή όχι οι στόχοι;	
Η διαδικασία είναι κατανοητή ή όχι;	
Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι σωστό;	
Η δικιά σας κριτική/ γνώμη για την δραστηριότητα	

5η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Η έκθεση

Στόχοι:

1. Να γίνουν ικανά να ανακυκλώνουν όσο το δυνατόν περισσότερα υλικά
2. Να συνεργάζονται, να διαπραγματεύονται και να δημιουργούν
3. Να περιγράψουν και να εξηγήσουν τι βλέπουν σε αυτά τα έργα τέχνης

4. Να αναγνωρίσουν το στοιχείο τη ανακύκλωσης σε αυτά τα έργα τέχνης
5. Να ενισχυθεί η λεπτή τους κινητικότητα, η φαντασία και η δημιουργικότητα τους μέσα από την δημιουργία των καλλιτεχνικών έργων

Υλικά: όλων των ειδών τα υλικά,

το χαρτί που φτιάξαμε από την προηγούμενη δραστηριότητα,

υπολογιστής,

και διάφορα άλλα υλικά που έχουμε μέσα στην τάξη.

Περιγραφή:

Προτείνουμε στα παιδιά, να φτιάξουμε κάτι από υλικά «άχρηστα», και τα παιδιά φέρνουν στο σχολείο όλων των ειδών τα υλικά. Χρησιμοποιούμε και το χαρτί που φτιάξαμε από την προηγούμενη δραστηριότητα, για να φτιάξουμε ένα δικό μας έργο. Αποφασίζουμε για αυτό που θα φτιάξουμε ακούγοντας τις ιδέες των παιδιών και καταλήγοντας στο έργο που θα φτιάξουμε με ψηφοφορία. Αφού φτιάξουν όλοι μαζί ένα έργο, θα δούμε και άλλα έργα τέχνης από ανακυκλώσιμα υλικά και θα επισκεφτούμε το site του μουσείου σύγχρονης τέχνης «ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΗΣ» και θα δούμε πως και οι μεγάλοι κάνουν τέχνη μερικές φορές από «σκουπίδια». Έπειτα θα ρωτήσουμε τα παιδιά ποιο έργο από όλα τους άρεσε περισσότερο, και θα συζητήσουμε για το πώς μπορούμε να φτιάξουμε κι άλλα έργα τέχνης και εμείς και να τα δείξουμε στους γονείς, αλλά και στα υπόλοιπα παιδιά από τα άλλα τμήματα. Στο τέλος τα παιδιά ατομικά φτιάχνουν μέσα στην τάξη κι άλλα έργα τέχνης από υλικά που έχουμε συγκεντρώσει μέσα στην τάξη, στολίζοντας την γωνία της ανακύκλωσης μέσα στην τάξη.

Κατά πόσο επιτυγχάνονται ή όχι οι στόχοι;	
Η διαδικασία είναι κατανοητή ή όχι;	

Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι σωστό;	
Η δικιά σας κριτική/ γνώμη για την δραστηριότητα	

2η ΕΝΟΤΗΤΑ: Μουσική και ανακύκλωση

6η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Το τραγούδι της ανακύκλωσης

Στόχοι:

1. Να τραγουδούν ένα τραγούδι, να επαναλαμβάνουν τους στίχους και τον ρυθμό της μελωδία του.
2. Να συντονίζουν την φωνή τους σύμφωνα με τον ρυθμό μέσα από το τραγούδι
3. Να ασκηθούν τα νήπια, ώστε να τραγουδούν ορθά. Να αναπτύξουν την ακουστική τους ικανότητα μέσα από το τραγούδι της ανακύκλωσης.
4. Να αναπτύξουν την ικανότητα να εκτιμούν και να ανταποκρίνονται σε αισθητικά στοιχεία της μουσικής.
5. Να αναπτύξουν τις μουσικές ικανότητές τους μέσα από το τραγούδι.
6. Να αναπτύξουν, μέσω της μουσικής, πνεύμα συνεργασίας, υπευθυνότητας, πειθαρχίας και επικοινωνίας, στοιχείων απαραίτητων για την κοινωνικοποίησή τους.

Υλικά:

https://www.google.gr/search?q=%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B9+%CE%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%B7%CE%BD+%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CF%85%CE%BA%CE%BB%CF%89%CF%83%CE%B7&sxsrf=APwXEdcEpEjCbduXe6ri5OIk3ydDNdTNCw%3A1684225824905&source=hp&ei=ID9jZLvXNInBxc8PgJSU2Ac&iflsig=AOEireoA AAAAZGNNMGUby3VLjWYnUyAEodbS_smVL9cH&oq=%CF%84%CF%81%CE%B1%CE%B3%CE%BF%CF%85%CE%B4%CE%B1%CE%BA%CE%B9+%CE

%B3%CE%B9%CE%B1+%CF%84%CE%B7%CE%BD+%CE%B1%CE%BD%CE%
%B1&gs_lcp=Cgdnd3Mtd2l6EAEYADIGCAAQFhAeMgYIABAWEB4yBggAEBY
QHjIGCAAQFhAeMgYIABAWEB4yBggAEBYQHjoECCMQJzoFCAAQgAQ6Cw
guEIAEEMcBENEDOGUILhCABDoJCCMQigUQExAnOg8ILhCKBRATEMcBEK
8BECc6CAguEIAEENQCOggIABCABBDLAToICC4QgAQQyWE6CwguENQCEIA
EEMsBOgoIABCABBKEMsBOgoILhCABBKEMsBOgYIABAeEAo6BAgAEB
46BwgjELACECc6BwgAEA0QgAQ6BggAEB4QDTToJCAAQDRATEIAEOgkILhA
NEBMQgAQ6DAguEA0QExCABBDDUAjoICAAQFhAeEApQAFifY2CcdWgAcAB
4AIAB6QGIAbMWkgEGMC4yMC4ymAEAoAEB&scient=gws-
wiz#fpstate=ive&vld=cid:d7ba013d,vid:_aMVpHaUx7c

Περιγραφή:

Στην παρεούλα ακούμε το τραγούδι της ανακύκλωσης, από την παιδική χορωδία του Σπύρου Λάμπρου. Ρωτάμε τα παιδιά αν έχουν άγνωστες λέξεις και τις συζητάμε. Τραγουδάμε το τραγούδι για να μας μείνει στην μνήμη, τραγουδώντας πρώτα με παλαμάκια για να πιάσουμε τον ρυθμό και να τον μάθουμε. Στην συνέχεια μοιράζουμε από μια στροφή του τραγουδιού σε μια ομάδα παιδιών, και ανάλογα την στροφή που έχουν πάρει την τραγουδάνε με την σειρά όπως είναι στο τραγούδι. Στο τέλος όλοι μαζί.

Κατά πόσο επιτυγχάνονται ή όχι οι στόχοι;	
Η διαδικασία είναι κατανοητή ή όχι;	
Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι σωστό;	
Η δικιά σας κριτική/ γνώμη για την δραστηριότητα	

7η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Η αφίσα του τραγουδιού της ανακύκλωσης

Στόχοι:

1. Να αποφασίσουν συνεργατικά για το πώς θα ζωγραφίσουν τον στίχο που έχουν αναλάβει αλλά και με ποιο υλικό θα το ζωγραφίσουν.
2. Να συνεργαστούν μεταξύ τους για να ολοκληρώσουν την κάθε ζωγραφιά τους
3. Να χρησιμοποιούν αυτές τις νέες πληροφορίες στην καθημερινότητα τους
4. Να καταγράψουν στο μυαλό τους τις νέες πληροφορίες που αντιληφθήκαν
5. Να αναγνωρίσουν την αξία του να μοιράζονται, τόσο ιδέες, όσο αρμοδιότητες και υλικά

Υλικά:

Χαρτιά Α3

Μαρκαδόρους

Νερομπογιές

Ένα μεγάλο μεταξωτό ύφασμα

Καρφίτσες

Περιγραφή:

Στις ομάδες που είχαμε χωριστεί από την προηγούμενη δραστηριότητα, ζωγραφίζουμε τον κάθε στίχο του τραγουδιού με μαρκαδόρους ή νερομπογιές. Η κάθε ομάδα ζωγραφίζει την στροφή που είχε, και μετά σε ένα μεγάλο μεταξωτό ύφασμα καρφιτσώνουμε με την σειρά που είναι στο τραγουδιού τις ζωγραφιές. Στο τέλος το τοποθετούμε κάπου ψηλά στην τάξη και όποτε τραγουδάμε το τραγούδι της ανακύκλωσης το έχουμε για να βοηθάει να θυμόμαστε τους στίχους.

Κατά πόσο επιτυγχάνονται ή όχι οι στόχοι;	
Η διαδικασία είναι κατανοητή ή όχι;	
Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι σωστό;	
Η δικιά σας κριτική/ γνώμη για την δραστηριότητα	

8η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Κατασκευή μουσικών οργάνων από ανακυκλώσιμα υλικά

Στόχοι:

1. Να αποφασίσουν συνεργατικά για την ιδέα φτιάξουν, αλλά και τα υλικά που θα χρησιμοποιήσουν.
2. Να συνεργαστούν μεταξύ τους για να ολοκληρώσουν την κατασκευή τους
3. Να έχουν ευκαιρίες για παραγωγή και κατανόηση προφορικού λόγου
4. Να ενισχυθεί η λεπτή τους κινητικότητα, με το να φτιάξουν το δικό τους μουσικό όργανο.

Υλικά:

Ανακυκλώσιμα υλικά

Ρύζι

Καστανή ζάχαρη

Μαχαιράκι χειροτεχνίας (το οποίο θα χρησιμοποιηθεί μόνο από την νηπιαγωγό, δεν θα δοθεί στα παιδιά)

Κόλλες

Ζελοτέιπ

Περιγραφή:

Στην παρεούλα λέμε πως έχουμε μια ιδέα.....Τι λέτε να φτιάξουμε την δική μας ορχήστρα της ανακύκλωσης. Επιλέγουμε ποια κατηγορία ανακυκλώσιμων υλικών θα μας βοηθήσει να στήσουμε την ορχήστρα μας και ξεκινά η αναζήτηση των αντικειμένων. Χωριζόμαστε σε ομάδες και αφού βρούμε τα υλικά και τα μουσικά όργανα που θέλουμε να κατασκευάσουμε για να έχουμε μέσα στην τάξη, αλλά και για να συνοδέψουμε τον ρυθμό του τραγουδιού της ανακύκλωσης που μάθαμε, φτιάχνουμε τα δικά μας μουσικά όργανα από ανακυκλώσιμα υλικά. Για να φτιάξουμε

τις μαράκες, θα βάλουμε μέσα σε χάρτινες ή πλαστικές ή μεταλλικές συσκευασίες από χυμούς και αναψυκτικά ρύζι ή καστανή ζάχαρη. Για να φτιάξουμε τις δικιές μας κιθάρες, βάφουμε άδεια κουτιά από επιτραπέζια χαρτομάντιλα και τα χαρτο-κύλινδρα από χαρτιά κουζίνας με τα αγαπημένα τα αγαπημένα χρώματα των παιδιών και το αφήνουμε να στεγνώσει. Πριν συνεχίσουμε, θα βεβαιωθούμε ότι έχει στεγνώσει. Φοδράρουμε τα εσωτερικά των κουτιών από τα χαρτομάντιλα με ορθογώνια κομμάτια από χαρτιά περιτυλίγματος ή το βάφουμε. Τοποθετούμε το κάθε κουτί από τα χαρτομάντιλα έτσι ώστε να στέκεται στη μια του πλευρά και κρατάμε τον χαρτο-κύλινδρο από χαρτί κουζίνας στην επάνω πλευρά. Σχεδιάζουμε το περίγραμμά του και στη συνέχεια ο νηπιαγωγός κόβει το κομμάτι με το μαχαίράκι χειροτεχνίας. Μέσα στην τρύπα που σχηματίστηκε βάζουμε τον χαρτο-κύλινδρο και ο νηπιαγωγός το κολλάει με το πιστολάκι κόλλας. Μετά την κατασκευή των μουσικών οργάνων παίζουμε στην παρεούλα την ορχήστρα και στο τέλος τοποθετούμε τα μουσικά μας όργανα στην γωνία της μουσικής.

Κατά πόσο επιτυγχάνονται ή όχι οι στόχοι;	
Η διαδικασία είναι κατανοητή ή όχι;	
Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι σωστό;	
Η δικιά σας κριτική/ γνώμη για την δραστηριότητα	

3η ΕΝΟΤΗΤΑ: Θέατρο και ανακύκλωση

9ο ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ:

Τίτλος: Κουκλοθέατρο

Στόχοι:

1. Να επαναχρησιμοποιήσουν υλικά

2. Να αναγνωρίσουν την αξία του να μοιράζονται, τόσο ιδέες, όσο αρμοδιότητες και υλικά
3. Να ενισχυθεί η λεπτή τους κινητικότητα, με την κατασκευή της κούκλας.
4. Να ενισχυθεί η φαντασία και η δημιουργικότητα τους μέσα από την δημιουργία της ιστορίας.

Υλικά:

Χαρτιά Α3

Ξυλάκια

Μαρκαδόρους

Κόλλες

Ένα χαρτόνι

Κουκλοθέατρο

Περιγραφή:

Αφού συγκεντρώσουμε τα υλικά που έχουμε μέσα στην τάξη φτιάχνουμε από χαρτί και ξυλάκια δικούς μας ήρωες. Το κάθε παιδί ζωγραφίζει τον δικό του ήρωα όπως τον θέλει και στην συνέχεια με την βοήθεια της νηπιαγωγού το κόβει και το κολλάει στο ξυλάκι. Φτιάχνουμε μαζί με τα παιδιά μια μικρή ιστορία με βάση αυτά που μάθαμε για την ανακύκλωση και τους ήρωες που έφτιαξαν τα παιδιά και την γράφουμε σε ένα χαρτόνι. Παίζουμε την ιστορία μας στο κουκλοθέατρο με τις κούκλες, όλοι μαζί και το τραβάμε βίντεο για τους γονείς.

Κατά πόσο επιτυγχάνονται ή όχι οι στόχοι;	
Η διαδικασία είναι κατανοητή ή όχι;	
Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι σωστό;	

Η δικιά σας κριτική/ γνώμη για την δραστηριότητα	
--	--

10η ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ

Τίτλος: Χριστουγεννιάτικη θεατρική παράσταση με θέμα την ανακύκλωσή

Στόχοι:

1. Να χρησιμοποιήσουν τις διαδικασίες της ανακύκλωσης και να καταλάβουν την σημασία της συμμετοχής τους σε αυτήν
2. Να αναγνωρίσουν τα ανακυκλώσιμα υλικά και τα χρησιμοποιήσουν
3. Να ενισχυθεί η φαντασία και η δημιουργικότητα τους μέσα από την δημιουργία της ιστορίας.
4. Να ενισχυθεί η λεπτή τους κινητικότητα, μέσα από τις κατασκευές των σκηνικών

Υλικά:

Ανακυκλώσιμα υλικά

Διάφορα άλλα υλικά που έχουμε μέσα στην τάξη

Σελοτέιπ

Ψαλίδια

Κόλλες

Υφάσματα

Περιγραφή:

Συζητάμε μαζί με τα παιδιά για τα Χριστούγεννα, και αποφασίζουμε όλοι μαζί να φτιάξουμε μια χριστουγεννιάτικη ιστορία, χρησιμοποιώντας και τις πληροφορίες που έχουμε για την ανακύκλωση. Η ιστορία θα έχει θέμα, ανακύκλωση τα Χριστούγεννα.

Κατασκευάζουμε σε δύο μεγάλες ομάδες το σκηνικό μας από ανακυκλώσιμα υλικά. Ρωτάμε τα παιδιά τι θα χρειαστούμε να κατασκευάσουμε για την παράσταση μας και ποια υλικά θα χρειαστούμε. Θα μπορούσαμε να τα φτιάξουμε με τα υλικά που μάθαμε ότι ανακυκλώνουμε; Αν ναι, ποια είναι αυτά; Η παράσταση θα διαδραματιστεί μέσα στην τάξη με θεατές τους γονείς.

Κατά πόσο επιτυγχάνονται ή όχι οι στόχοι;	
Η διαδικασία είναι κατανοητή ή όχι;	
Το λεξιλόγιο που χρησιμοποιείται είναι σωστό;	
Η δικιά σας κριτική/ γνώμη για την δραστηριότητα	